

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Klášter premonstrátek v Chotěšově

Lada Forstová

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

Klášter premonstrátek v Chotěšově

Lada Forstová

Vedoucí práce:

PhDr., ThLic. Drahomír Suchánek Ph.D., Th.D

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2017

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, březen 2017

.....

Obsah

1	ÚVOD.....	3
2	PREMONSTRÁTSKÝ ŘÁD	6
2.1	Historie vzniku řádu.....	6
2.1.1	Sv. Norbert	7
2.1.2	Další osobnosti řádu	8
2.2	Podstata řádu.....	9
2.3	Ženský řád.....	10
2.4	Příchod premonstrátů do Čech.....	11
3	CHOTĚŠOVSKÝ KLÁŠTER PREMONSTRÁTEK	13
3.1	Hroznata.....	13
3.2	Vojslava	19
3.3	Založení chotěšovského kláštera	22
3.4	Historie kláštera	24
3.4.1	13. století	24
3.4.2	14. století	25
3.4.3	15. století	28
3.4.4	16. století	30
3.4.5	17. století	31
3.4.6	18. století	33
3.5	Život v klášteře	34
3.5.1	Hospodaření kláštera	34
3.5.2	Architektura	35
3.5.2.1	<i>Popis klášterního komplexu</i>	<i>38</i>
3.5.3	Vnitřní zařízení kláštera.....	39
3.5.4	Klášterní knihovna.....	40

3.5.5	Vnitřní poměry v klášteře	40
3.5.5.1	<i>Funkce řeholnic:</i>	40
3.5.5.2	<i>Denní řád a činnosti</i>	41
3.5.5.3	<i>Průběh rušení kláštera</i>	43
3.5.5.4	<i>Osudy posledních obyvatel kláštera</i>	44
3.5.5.5	<i>Soupis majetku při uzavření kláštera a jeho další využití</i>	45
4	HISTORIE KLÁŠTERA OD JEHO UZAVŘENÍ PO SOUČASNOST	47
5	ZÁVĚR	49
6	RESUMÉ	51
7	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	52
8	PŘÍLOHY	54

1 ÚVOD

Pro svou bakalářskou práci jsem zvolila chotěšovský klášter z důvodu osobního zájmu o tento historicky cenný komplex. Cílem práce je zmapovat, popsat a ucelit dějiny kláštera, poukázat na významné události a osobnosti na pozadí dění v českých zemích.

Pro přehlednost jsem práci rozvrhla do několika základních částí, v nichž jsem se snažila o základní popis daných témat. V počáteční části je třeba shrnout historii premonstrátskému řádu vzniklému ve 12. století, jehož prvním místem působení byl a do současnosti je klášter v Prémontré. Dále představit hlavní zásady řeholního života v něm působících členů, což byl asketický život, kněžské povinnosti, charita, vzdělání, rozvoj vědy a misionářství. Se vznikem řádu je třeba zmínit osobnosti stojící v jeho začátcích.

Významnou osobností je sv. Norbert a následně jeho přítel Hugo z Fosses, kteří se výrazně zasadili o vznik společenství a podíleli se i na sestavení zásad a struktury nově vzniklé komunity. Vzhledem k tomu, že se postupně premonstráti rozšířili do Evropy, včetně českých zemí, je třeba také zmínit Jindřicha Zdíka, který se významně zasadil o podporu řádu.

Přínosem zakládání klášterů je, že všeobecně bývaly centrem velkých feudálních panství, přesahující rozlohou majetky panských rodů. Pod klášterní majetek spadaly desítky vesnic a měst, mlýny, honitby, polnosti, rybníky a podobně, spolu i s poddanými, kteří tak získávaly práci. Stejně jako v jiných řádech žili původně v klášterech muži i ženy. Později se tyto smíšené kláštery rozdělily na mužské a ženské, zakládaly se tedy ženské kláštery jako protějšek mužským klášterům.

Jedním z nejvýznamnějších zakladatelů klášterů v českých zemích byl Hroznata, jehož přínosem byly výstavby klášterů v Teplé a v Chotěšově. Vzhledem k tomu, že založení obou klášterů souviselo s jeho cestami do Jeruzaléma v rámci křížových výprav, respektive k papeži, je třeba zmínit především tyto události. Se založením druhého, ženského kláštera v Chotěšově souvisela také jeho sestra Vojslava, je tedy neméně významnou osobností pro tuto práci.

S historií tohoto kláštera jsou neodlučitelně spjati nejen jeho obyvatelky, ale i probošti, kteří jej vedli. Část zaměřenou na historii chotěšovského kláštera jsem pro přehlednost rozdělila dle jednotlivých století.

Počátkem historie chotěšovského kláštera je 13. století, kdy byl založen. S tím souvisí jméno velice významného probošta Miroslava, který k majetku připojil několik obcí. Následné 14. století se vyznačoval nestabilitou země z důvodu častého střídání králů,

docházelo k nepokojům mezi kláštery a okolními šlechtici. Koncem tohoto století začaly vznikat v zemi spory, které později vyústily v husitské války.

Husitské války v 15. století byly velmi nepříznivé nejen pro chotěšovský klášter, kdy museli být jeho obyvatelé pod ochranou mimo klášter, jenž byl vydrancován. Po jejich ukončení nastala občanská válka, Chotěšov byl opět cílem nájezdů a nastolení pořádku přišlo až koncem tohoto století, kdy probošt Tristram, za cenu zadlužení, navrátil klášter k původnímu chodu.

16. století bylo ve znamení reformací, především luteránství. Období rozkvětu kláštera přišlo v 17. století, kdy byly opraveny budovy a pořízen nový inventář, ale záhy přišla opět válka, tentokrát třicetiletá. Klášter byl zkonfiskován, ale po bitvě na Bílé hoře opět navrácen.

V 18. století byl klášter přestavěn do barokní podoby, kterou má do současnosti. S nástupem Josefa II. na trůn přišlo zavírání klášterů, včetně i chotěšovského a k jeho návratu pro premonstrátky už nikdy nedošlo.

Následující část práce jsem věnovala životu v chotěšovském klášteře, tedy hospodaření, vnitřnímu zařízení apod., přičemž každodenní život byl řízen řádem a činnostmi. Řeholnice žily v přísné klauzuře a měly rozdělené funkce týkající se chodu konventu. Ostatní řeholnice se věnovaly různým pracím, ale jejich hlavní náplní a posláním byly modlitby a chórový zpěv. Tyto činnosti však nebyly zahrnuty v podmínkách při rušení klášterů Josefem II., proto byl klášter v roce 1782 uzavřen.

Poměrně důležitý je předepsaný průběh rušení, jeho obyvatelky spolu s proboštem měli k odchodu lhůtu 5 měsíců. V této části práce jsem se zaměřila na původ a zajímavé osudy vybraných řeholnic, které v klášteře žily v době jeho uzavření.

V kapitole věnované období kláštera od jeho uzavření po současnost jsem zmínila období, kdy byl klášter opuštěn a pustl, období penzionátu se středoškolskou výukou pro dívky a obsazení československou armádou.

V následné části jsou pro bližší přiblížení uvedeny a popsány významné listiny vztahující se především k Hroznatovi a jeho životu.

Při zpracování tématu bylo čerpáno zejména z odborných zdrojů PhDr. Milana Hlinomaze Ph.D., který přehledně vypracoval historii chotěšovského kláštera, doc., PhDr. Petra Kubína Ph.D., jeho publikované dizertační práci o životě Hroznaty. Pro pochopení a vysvětlení života v premonstrátském řádu jsem využila encyklopedické zpracování tématu o řádech a kongregacích Milana Bubna a pro části o zrušení kláštera byla podstatným

zdrojem kniha Jakuba Krčka. Z pramenných zdrojů jsem se zaměřila na Hroznatův testament přinášející první zmínky o chotěšovském klášteře a Život bratra Hroznaty, kde je popsán stručně Hroznatův život.

Na závěr bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce PhDr., ThLic. Drahomíru Suchánkovi Ph.D., Th.D. za jeho čas, rady a spolupráci. Dále bych ráda poděkovala panu Václavu Celerovi za zapůjčení materiálů pro vznik této práce, oddaného člena dobrovolného spolku věnujícího se chotěšovskému klášteři. V neposlední řadě bych také chtěla poděkovat svému manželovi a dcerám za jejich nesmírnou trpělivost.

2 PREMONSTRÁTSKÝ ŘÁD

Pro popis života řeholníků a řeholnic premonstrátského řádu, je třeba nejprve vysvětlit původ, historii a podstatu řádu. Neméně důležité je představit vybrané osobnosti řádu. Řád premonstrátů vznikl roku 1120, schválen byl papežem Honoriem III. roku 1126. První konvent byl založen v Premontre u Laonu, na popud papeže Kalixta II. a laonského biskupa Bartoloměje de Vir. Na počátku žilo v klášteře 40 kleriků a laických bratrů, kteří přijali řeholi sv. Augustina a složili sliby chudoby a poslušnosti.¹ Po vzoru apoštolů přijali odříkavý život – *vita apostolica*, život v uzavřeném společenství, manuální práci a oddanost bohu. Premonstrátský řád vznikl jako výsledek gregoriánské reformy, jejím cílem bylo obnovení svobody církve a svoboda v konání poslání.²

2.1 Historie vzniku řádu

Zakladatelem řádu byl Norbert spolu s několika jeho blízkými. První klášter založili v lese Voas, na místě kostelíku sv. Jana Křtitele, v severní Francii u města Coucy. Údolí, kde kostelík stával, bylo nazýváno Prémontré³, odtud název řádu – premonstráti.⁴ Koncem roku 1121, na podnět papeže Kalixta II. Norbert spolu se 40 druhy složili řeholní sliby v chrámu Panny Marie a sv. Jana Křtitele v Prémontré. Řád byl papežskými legáty schválen 28. června 1124 a definitivní potvrzení bulou *Apostolicae disciplinae spectantes* bylo vydáno dne 16. února 1126 papežem Honoriem II., jenž tento řád nazval: „Řeholní kanovníci sv. Augustina podle způsobu života při kostele v Prémontré.“⁵

Norbert sestavil 5 zásad pro vzniklou řeholní společnost:⁶

1. Adorace – Úcta eucharistická
2. Služba – Úcta mariánská
3. Liturgický život – Chvála a oslava Boží – slavnostní bohoslužba
4. Sebeovládání – Kající život
5. Apoštolát – Horlivost pro spásu duší, radostná pokora a umírněnost

¹ VLČEK, P., SOMMER, P., FOLTÝN, D., *Encyklopedie českých klášterů*, s. 151.

² <http://www.premonstrati.org/?s=historie> citace 22. 3. 2017.

³ Prémontré – z latinského Pratum monstratum, tedy ukázaná niva, luh; popřípadě Praemonstratum – místo předem určené.

⁴ Po zakladateli Norbertovi též název řádu norbertini.

⁵ BUBEN, M., *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, II. díl*, vazek Řeholní kanovnícis. 65.

⁶ Tamtéž, s. 65

Norbert byl roku 1126 povýšen na arcibiskupa magdeburského, a na jeho místo v Prémontré nastoupil Hugo z Fosses, který vytvořil strukturu řádu z jednotlivých komunit tvořících tzv. rodiny.⁷

2.1.1 Sv. Norbert

Norbert se narodil roku 1085 ve městě Xanten. Jeho otec Heribert pocházel z vážené rodiny, byl hrabětem z Gennepu v dnešním Nizozemsku. Matka Hedwiga byla dcerou lotrinského vévodství. Norbert měl bratra Heriberta, který se později stal dědicem rodinného majetku.⁸ Působil ve službách císařského dvora do svých 30 let jako sekretář císaře. Zde uplatnil především své diplomatické nadání a vynikající ústní projev. Po události, kdy ho téměř zasáhl blesk, změnil své smýšlení a nechal se vysvětit na kněze. Xantenští duchovní ho však kritizovali, podle nich kázal bez oprávnění. Nesouhlasili ani s jeho reformními názory. Norbert se rozhodl odcestovat za papežem Gelasiem II. do Languedoku, kde získal požehnání a započal činnost apoštolského misionáře.⁹ Doma přenechal své statky chudým. Od papeže získal souhlas kázat kdekoliv, a tak začal působit v severní Francii.¹⁰ Norbert žil na několika místech – v benediktinském konventu v Siegburgu, v konventu řeholních kanovníků v Klosterrathu, či jako poustevník na kopci Füssenberg u Xantenu.¹¹

Roku 1120 začal organizovat se svým přítelem Hugem z Fosses společnost kanovníků v Premontré u Laonu. Toto sídlo dalo název vzniklému řádu řeholníků – premonstráti.¹² Norbert odešel z kláštera sv. Martina, kde žil tři měsíce do biskupské rezidence k biskupu Bartolomějovi. Právě tam se vytvořilo mezi nimi křehké přátelství. Bartoloměj Norbertovi dokonce nabídl místo ve své diecézi.¹³ Norbert kázal ve Francii i v Německu. Roku 1126 byl zvolen arcibiskupem magdeburským. I zde se setkal s odmítavým přístupem, jelikož od laiků požadoval navrácení zcizeného majetku. Císař

⁷ <http://www.premonstrati.org/?s=historie>

⁸ WOZASEK, B., *Der hl. Norbert, Stifter des Prämonstratenser – Ordens, und Erzbischof von Magdeburg*, s. 25.

⁹ <http://catholica.cz/?id=2508>

¹⁰ ATTWATER, D., *Slovník svatých*, s. 291.

¹¹ VLČEK, P., SOMMER, P., FOLTÝN, D., *Encyklopedie českých klášterů*, s. 151.

¹² ATTWATER, D., *Slovník svatých*, s. 291.

¹³ WOZASEK, B., *Der hl. Norbert, Stifter des Prämonstratenser – Ordens, und Erzbischof von Magdeburg*, s. 75.

Lothar II. Norberta jmenoval krátce před smrtí říšským kancléřem se zemí působení Itálie.¹⁴

Norbert se vrátil do Magdeburku vážně nemocný, převážnou většinu času trávil na lůžku, ale občas vyšel na krátkou procházku do hor, nebo do jeho oblíbeného kostela Panny Marie. Byl velmi malátný, ale přesto stále dokazoval svou trpělivost a oddanost Bohu.¹⁵ O svátku Letnic, 3. června 1134 ještě žil, avšak zemřel záhy, 6. června 1134.¹⁶ Na jeho mramorovém náhrobku je zlatými písmeny napsáno: „*Pod tímto mramorem leží Norbert, z boží milosti arcibiskup z Magdeburku, zakladatel premonstrátského řádu a stavitel kostela. Zemřel Léta Páně 1134, 6. června.*“¹⁷

Norbert vedl své příznivce a žáky ke křesťanské lásce, víře ve věčnou spásu, smíření se s Bohem i se všemi lidmi. Po svém jmenování arcibiskupem magdeburským si nadále uchoval pokoru a asketický život, u kněží i v kláštorech obnovoval duchovní život. Současně podporoval v krajích, kde nebylo křesťanství rozšířeno¹⁸, evangelické učení. Jeho život naplněný úctou k eucharistii i životu byl příkladem pro všechny jeho následovníky.¹⁹ Jeho reformy usilovaly o změnu života v kláštorech, urovnání majetkových poměrů a celkovému zlepšení života věřících. Snažil se církev navrátit k jejímu původnímu poslání, což bylo šíření víry.²⁰

Od svého obrácení se k životu duchovnímu, se zapsal do dějin církve mimo jiné pro sestavení pravidel premonstrátských řeholníků. Od roku 1627 jsou jeho ostatky umístěny v Praze, ve strahovském premonstrátském klášteře. Atributem sv. Norberta je monstrance.²¹

2.1.2 Další osobnosti řádu

Norbert je od roku 1627 považován za českého zemského patrona. Vedle něj je v premonstrátském řádu několik dalších významných osobností. V českých zemích je to

¹⁴ ATTWATER, D., *Slovník svatých*, s. 292.

¹⁵ WOZASEK, B., *Der hl. Norbert, Stifter des Prämonstratenser – Ordens, und Erzbischof von Magdeburg*, s. 248.

¹⁶ Tamtéž, s. 251.

¹⁷ Tamtéž, s. 252.

¹⁸ Konkrétně ve východních zemích.

¹⁹ <http://catholica.cz/?id=2508>, citace 5. 4. 2017

²⁰ http://www.premonstratky.cz/prem_old/sv_Norbert.htm, citace 5. 4. 2017

²¹ ATTWATER, D., *Slovník svatých*, s. 292.

zakladatel tepelského kláštera Hroznata, blahoslavený roku 1897, který je uctíván jako patron politických vězňů.²²

Dalším významným blahoslaveným světcem je Heřman Josef²³. Jako mladý vstoupil do opatství ve Steinfeldu, kde byl vysvěcen. Pro svou oddanost Panně Marii mu bylo přiděleno přízvisko Josef. K jeho oslavování došlo až po smrti, pro zázraky na jeho hrobě. Nejvíce uctíván byl v 17. a 18. století, kdy ho podporoval papež Benedikt XIII. Mimo jiné vydáním dekretu²⁴ o udělení odpustků ke dni výročí úmrtí Heřmana Josefa.

Premonstrátskými světci jsou také: Bohumír (Gottfried) z Cappenberku²⁵, Gilbert z Neuffontaines²⁶, Milo z Therouanne či Hugo z Fosses²⁷, Everwood z Ratzeburku, Heřman Josef ze Steinfeldu. V úctě jsou také strahovský opat a pražský biskup Jan Lohelius a Jindřich Zdík. Významnými českými členy jsou kronikář Jarloch, opat strahovský Jeroným Hirnheim, malíř Siard Nosecký, loucký kapitulář Prokop Diviš, či autor lexikonu o umění a historii Čech Jan Bohumír Dlabač.²⁸

2.2 Podstata řádu

Duchovním otcem řádu premonstrátů je sv. Augustin. Dodržování jeho řehole je rozšířeno od 2. poloviny 11. století, což přinášelo zakládání klášterů jako možnost kolegiálních a katedrálních kapitul světských kněží. Jak už bylo řečeno, základem řádu premonstrátů byla řehole sv. Augustina, přesněji *Praeceptum* a dodatek *Ordo monasterii*. Principy byly: zákaz mluvení, zákaz požívání masa a zákaz fyzické práce. Tato přísná pravidla však byla zmírněna již ve 13. století. Rychle rozrůstající se řád potřeboval pevnou strukturu, kterou dal premonstrátům Norbertův přítel a následovník Hugo z Fosses. Tato

²² VLČEK, P., SOMMER, P., FOLTÝN, D., *Encyklopedie českých klášterů*, s. 153.

²³ Narozen po roce 1150 v Kolíně nad Rýnem; bývá vyobrazen v kněžském oděvu držící malého Krista, jablko a s bílými liliemi. <http://www.premonstrati.org/?s=svati&c=herman> citace 22. 3. 2017.

²⁴ 11. července 1792.

²⁵ Narozen roku 1097, po setkání se sv. Norbertem roku 1121 vstoupil do řádu premonstrátů; věnoval se péči o chudé a nemocné; zobrazován je se šlechtickou korunou, s lebkou pokání a s chudými. <http://www.premonstrati.org/?s=svati&c=gotfrid> citace 22. 3. 2017.

²⁶ Narozen koncem 11. století; byl opatem v Prémontré, věnoval se chudým a nemocným; bývá zobrazován šlapající po štítu a meči, s křížáckou vlajkou. <http://www.premonstrati.org/?s=svati&c=gilbert> citace 22. 3. 2017.

²⁷ Narozen pravděpodobně roku 1093; staral se o nemocného Norberta; byl 36 let opatem v Prémontré; zobrazován v šatě opata s knihou. <http://www.premonstrati.org/?s=svati&c=hugo> citace 22. 3. 2017.

²⁸ VLČEK, P., SOMMER, P., FOLTÝN, D., *Encyklopedie českých klášterů*, s. 153.

struktura byla odvozena z *ordo*²⁹ ve Springiersbachu a Klosterrathu, doplněna systémem cirkarií.³⁰

Hlavním úsilím řádu je duchovní čistota, kterou symbolizuje bílá barva oděvu, z čehož vzniklo všeobecné označení premonstrátů Candidus Fratres, či bílí bratři.³¹ Řeholní oděv tvoří bílý hábit doplněný škapulířem, cingulem a biretem. Pro slavnostní příležitosti mají ještě mozetu s kapucí, pro chórovou službu almuci z hermelínu a rochetu. V zimním období nosí pláštík. Pro laické bratry je předepsán generálním opatem Vilémem II. oděv v kombinaci bílé a šedé.³²

K vlastnímu jménu mají kanovníci přiřazené jméno řeholní. Znakem řádu jsou 2 zkřížené opatské berly na modrém štítě s liliemi, přičemž své znaky mají i jednotlivé domy.³³

Členění řádu:³⁴

Řadoví členové – kanovníci, klerici, novicové, laičtí bratři, donáti³⁵

V čele – generální opat

Základem byl řádový dům, v západní Evropě označován jako opatství, ve východní a střední Evropě jako probošství.³⁶

2.3 Ženský řád

V rádech žijí samozřejmě také ženy, které jsou výhradně kontemplativně zaměřené a jejich členky jsou nazývány jeptiškami. Společné ženským řádům je přísné dodržování klauzury stanovené papežem a společný chór. Přes jisté odlišnosti v rádech nelze tyto řády dělit stejně jako mužské. Vznikaly jako II. řády vedle mužských mnišských, řeholních kanovníků, podobně i augustiánky či řeholní kanovnice Božího hrobu. Řehole řádu byla převážně přijata od I. řádu, tedy mužského.³⁷

²⁹ Ordo - řád.

³⁰ VLČEK, P., SOMMER, P., FOLTÝN, D., *Encyklopedie českých klášterů*, s. 152.

³¹ BUBEN, M., *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, II. díl*, s. 65.

³² Tamtéž, s. 61.

³³ VLČEK, P., SOMMER, P., FOLTÝN, D., *Encyklopedie českých klášterů*, s. 153.

³⁴ Tamtéž, s. 152.

³⁵ Donát - čeledě bez složeného slibu.

³⁶ Prelatura - Probošství - budova představeného. VLČEK, P., SOMMER, P., FOLTÝN, D., *Encyklopedie českých klášterů*, s. 152.

³⁷ VLČEK, P., SOMMER, P., FOLTÝN, D., *Encyklopedie českých klášterů*, s. 12.

Původ premonstrátských řeholnic je z pomocnic v dvojklášterech. Za jejich vzor bychom mohli pokládat klášter v Prémontré, založený svatým Norbertem, kde ženy podřízené řádu kanovníků působily jako pečovatelky o nemocné a poutníky, pradelny a švadleny spravující roucha. Premonstrátky, jejichž původ byl urozenější, nemusely vykonávat tuto podřadnou činnost a žily v klášteře jako *reclusae*.³⁸ V pozdější době, když už žily ve vlastních ženských klášterech a více se zapojovaly do řeholního života, se dělily na *sorores cantanes a non cantanes*.³⁹

O zrušení smíšených klášterů a založení samostatných ženských, do nichž byli posíláni probošti z mateřského opatství, se rozhodlo za Norbertova nástupce, Huga z Fosses.⁴⁰ V premonstrátském řádu nalezneme také významné ženy, které měli uznání po duchovní stránce, a zároveň zastávaly vyšší postavení. Byly jimi například blahoslavená Bronislava z polského kláštera ve Zwierzinci u Krakova⁴¹ a Kristina z belgického kláštera Rhetirs.⁴² V katolické církvi byl velmi rozšířený mariánský kult, rozšířený především mezi prostým lidem. Premonstráti si jej vzali za vlastní a Matku boží prohlašovali za svoji královnu titulem *Regina Ordinis Praemonstratensis*.⁴³

2.4 Příchod premonstrátů do Čech

Od přelomu 11. a 12. století, za vlády Vladislava II., se z Burgundska a Lotrinska rozšiřovaly do Čech řády, mezi nimi i premonstrátský. Kláštery se v té době podílely na šíření a vzestupu hospodářství i kolonizaci a právní kultuře pokročilejší organizovanosti. Odprošťovaly se z područí hradům za pomoci imunity vydávané panovníky.⁴⁴

Do Čech přišel premonstrátský řád v letech 1143-44, kdy bylo období rozmachu šíření po evropských zemích. Důvody k podpoře usídlení v českých zemích byly především podpora a šíření vzdělání zakládáním školských zařízení a později také gymnázií. Prvním sídlem řádu byl pražský Strahov, na jehož založení se podílel kníže

³⁸Reclusae - v osamění, dobrovolně odloučené od veřejnosti. MARTINOVSKÝ, I., *Minulostí západočeského kraje XXXVIII. Pavel Preiss: Domus Sponsarum – domus nostra liliosa. Poznámky k ikonografii chotěšovského kláštera*, s. 11.

³⁹ Sorores cantanes a non cantanes - sestry chórové a sestry konvršky. Tamtéž, s. 11.

⁴⁰ Tamtéž, s. 11.

⁴¹ 1. polovina 13. století.

⁴² 2. polovina 13. století. MARTINOVSKÝ, I., *Minulostí západočeského kraje XXXVIII. Pavel Preiss: Domus Sponsarum – domus nostra liliosa. Poznámky k ikonografii chotěšovského kláštera*, s. 12.

⁴³ Tamtéž, s. 17.

⁴⁴ Týkalo se právní ochrany pro hospodaření a soudní úkony.

Vladislav II, jeho manželka Gertruda a také biskup Jindřich Zdík, který řád podporoval především z důvodu reformačního úsilí osvobodit církve od světských zásahů.⁴⁵ Dalšími premonstrátskými kláštery postupně vznikajícími v Čechách a na Moravě byly mužské v Želivě, v Louce a další, ženské pak v Doksanech, Louňovicích, Chotěšově a Kounici.⁴⁶

⁴⁵ VLČEK, P., SOMMER, P., FOLTÝN, D., *Encyklopedie českých klášterů*, s. 152.

⁴⁶ ČORNEJ, P., ČORNEJOVÁ, I., RADA, I., VANÍČEK, V. *Dějiny země koruny české I.* s. 60.

3 CHOTĚŠOVSKÝ KLÁŠTER PREMONSTRÁTEK

Tato kapitola je zaměřena na historii kláštera v Chotěšově, který byl od počátku vnímán jako ženský protějšek tepelského kláštera. Pro úplnost informací je třeba věnovat se rovněž nejvýznamnějším osobnostem stojícím u jeho vzniku, Hroznatu a jeho sestru Vojslavu. Chronologické přehled historie je rozdělen dle staletí. Věnuje se dění v klášteře v kontextu s událostmi v českých zemích, vybraným osobnostem kláštera a v neposlední řadě popisuje běžný průběh denních činností premonstrátek.

3.1 Hroznata

Nejvýznamnější osobou pro chotěšovský klášter je jeho zakladatel a taktéž zakladatel tepelského kláštera blahoslavený Hroznata z Ovence⁴⁷, současnými historiky označován jako „Tepelský“.⁴⁸ Hroznata pocházel z vyšších společenských vrstev,⁴⁹ byl synem Dobrosavy Černínové⁵⁰ a knížecího dvořana Sezimy z Krašova. Hroznatův otec padl roku 1170 v bitvě u Loděnice u Berouna, kde válčili Přemyslovci Soběslav II. a Bedřich.⁵¹ Brzy na to zemřela i Hroznatova matka a jeho výchova připadla nejstarší sestře Vojslavě. Ta si Hroznatu vzala s sebou do polského Krakova, kde byla provdána.⁵²

Hroznatovo místo narození je pravděpodobně na Litoměřicku, odkud se v rámci kolonizace dostal do tehdy méně obydlené části Čech, na území Tepelska. Vzhledem k tomu, že nedaleký Cheb tehdy nebyl součástí Koruny české, bylo toto území bráno jako velmi strategické, k Čechům byl připojen až v roce 1322.⁵³ Po předčasné smrti manželky a syna, se Hroznata již neoženil a rozhodl se plně věnovat církevním záležitostem. Tehdy nabývala heraldika na významu, a tak měl i Hroznata svůj erb. Jeho dominantou bylo vyobrazení trojího paroží, jako symbol převážně lesnatých pozemků ve vlastnictví se spoustou zvěře.⁵⁴ Vzhledem k odvozování klášterních znaků od znaků zakladatelů, mají i chotěšovský a tepelský klášter v erbu trojí paroží. (Dodnes můžeme najít tento symbol na

⁴⁷ Dnešní Bubeneč v Praze.

⁴⁸ <http://www.hroznata.info/> citace 22. 3. 2017.

⁴⁹ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*, s. 9.

⁵⁰ Černínové z Chudenic byli příbuzensky spjati s tehdy významným západočeským rodem Drslaviců.

⁵¹ BAUER, J. *Čeští světci a kacíři*, s. 108.

⁵² MOUČKOVÁ, M., *Za časů přemyslovských knížat*, s. 236.

⁵³ ČORNEJ, P., ČORNEJOVÁ, I., RADA, I., VANÍČEK, V., *Dějiny zemí koruny české I.*, s. 107.

⁵⁴ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 29.

některých městských a obecních erbech, které kdysi patřily tepelskému či chotětovskému klášteru – například Holýšov.)

Po vzoru panovníka, jako jeden ze světských velmožů, založil tepelský klášter, aby posilnil svoje postavení a vliv. Společenský systém té doby se proměnil ve stát spravovaný vedle panovníka také šlechtici. Dalšími podobnými rody zakládajícími kláštery byli Markvartici⁵⁵, či Hrabašicové.⁵⁶

Na počátku historie tepelského i chotěšovského kláštera byla křížová výprava do Svaté země.⁵⁷ S francouzskými rytíři se rozhodl odcestovat roku 1191 do Jeruzaléma, aby pomohl zachránit Boží hrob před nevěřícími. Ze strachu před velkým vlnobitím však nevstoupil na loď a vydal se k papeži Celestinu III. prosit za odpuštění a vyvázání se z příslibu účasti na křížové výpravě. Papež souhlasil, ale s podmínkou vybudování kláštera zasvěceného Panně Marii. Hroznata přijal a za tři roky po začátku budování se do kláštera v Teplé nastěhovalo ze Strahova prvních 12 bratrů.⁵⁸

Kníže a biskup Jindřich Břetislav přidělil klášteru rozsáhlé pozemky, čímž se stal jeho spoluzakladatelem. Hroznata veškeré pozemky propůjčil církvi, ale nadále je spravoval, což bylo tehdy obvyklou praxí. Církev vlastnila obrovské bohatství, ale šlechtici měli vliv na správu svých konventů. To zajišťovalo povinnost řeholníků a řeholnic vůči rodinám správců a majitelů.⁵⁹

V roce 1195 se opět vydal na křížovou výpravu do Svaté země po vzoru již zmíněného knížete a pražského biskupa Jindřicha Břetislava. V Messině, na ostrově Sicílie, náhle zemřel vůdce této výpravy císař Jindřich VI. Hroznata se spolu s částí křížáků rozhodl dále nepokračovat a vydal se opět do Říma za papežem Celestinem III. Papež jej přijal a věnoval mu tři buly – o převzetí ochrany nad Hroznatovými statky a klášterem, o udělení práva nosit mitru a prsten tepelskému opatovi a odpustky pro poutníky, kteří navštíví klášter v Teplé. Hroznata se také zavázal založit další klášter, ženský.⁶⁰

Hroznata byl významný velmož, který měl spojitost s politikou. Kníže a biskup Jindřich Břetislav jej měl za přítele a podporoval ho během konfliktu s Přemyslem Otakarem I. Po smrti Jindřicha Břetislava se ujal trůnu právě Přemysl Otakar I., tedy

⁵⁵ Založili cisterciácký klášter v Mnichově Hradišti.

⁵⁶ Založili cisterciácký klášter v Oseku. KUBÍN, P., *Blahoslavený Hroznata, Kritický životopis*, s. 9.

⁵⁷ MOUČKOVÁ, M., *Za časů přemyslovských knížat*, s. 236.

⁵⁸ BAUER, J., *Čeští světcí a kacíři*, s. 108.

⁵⁹ MOUČKOVÁ, M., *Za časů přemyslovských knížat*, s. 236.

⁶⁰ BAUER, J., *Čeští světcí a kacíři*, s. 109.

Hroznatův nepřítel. Ochranu před stíháním mohl získat vstupem do řádu premonstrátů. Vydal se tedy opět do Říma k papeži.⁶¹

Do premonstrátského řádu vstoupil kolem roku 1200 přijetím řádového roucha přímo od papeže.⁶² Toto přímé předání roucha papežem bylo velmi neobvyklé, ale o Hroznatovi bylo známo, že měl velice blízko k apoštolské stolici.⁶³ Po návratu z poslední cesty do Říma se stal ve svém tepelském klášteře proboštem a spravoval majetek obou fundací – tepelské i chotěšovské.⁶⁴

V legendě *Život bratra Hroznaty* jsou popsána Vojslavina vyprávění o zázračném oživení předčasně narozeného mrtvého Hroznaty, jeho pád pod kola jedoucího vozu, který však neměl žádné následky, i o topení se Hroznaty ve Visle.⁶⁵ Proud řeky ho strhl a byl objeven až po delší době, přesto zachráněn. Po tomto zážitku vyprávěl, že ve chvílích, kdy se topil, viděl krásnou ženu vznášející se nad hladinou, patrně se jednalo o Pannu Marii.⁶⁶

Podle *Hroznatovy legendy* měl Hroznata vidění své smrti, když se léčil v Chotěšově u své sestry Vojslavy z těžké nemoci.⁶⁷ Poté, co se uzdravil, přijal 4. května 1217 svátosti.⁶⁸ Smrt Hroznaty nastala pravděpodobně v pátek 14. července 1217. O měsíc dříve byl zajat nepřáteli z Chebska, rytíři z rodu Hohenberků⁶⁹ a uvržen do hradního žaláře. Tam byl týrán hladem a zimou. Rytíři požadovali od řeholníků z Teplé vysoké výkupné. Tradičně bývá uváděno, že zemřel na hradě Kynšperk (dnes Starý Hroznatov), avšak Petr Kubín uvádí jako místo jeho úmrtí hrad Hohenberg v Německu.⁷⁰ Než ale stihli řeholníci požadovanou částku zaplatit, byl Hroznata již mrtev a za peníze dostali pouze jeho tělo.⁷¹ Uvádí se také, že tepelský opat záměrně nespěchal s nashromážděním potřebného obnosu.⁷² Pohřben byl v tepelském klášteře, na čestném místě před hlavním oltářem

⁶¹ Tamtéž, s. 109.

⁶² KUBÍN, P., *Blahoslavený Hroznata, Kritický životopis*, s. 158.

⁶³ Tamtéž, s. 159.

⁶⁴ HLINOMAZ, M., *Kláster premonstrátů Teplá*, s. 11.

⁶⁵ MARTINOVSKÝ, I., *Minulostí západočeského kraje XXXVIII, Petr Kubín: Ctihodná Vojslava (nejstarší životopis české šlechtičny)*, s. 40.

⁶⁶ BAUER, J., *Čeští světci a kacíři*, s. 108.

⁶⁷ KUBÍN, P., *Blahoslavený Hroznata, Kritický životopis*, s. 206.

⁶⁸ HLINOMAZ, M., *Kláster premonstrátů Teplá*, s. 11.

⁶⁹ Vzájemné spory Hroznaty a Hohenberky měly počátky pravděpodobně v držení území u Dolního Žandova.

⁷⁰ HLINOMAZ, M., *Kláster premonstrátů Teplá*, s. 11.

⁷¹ MOUČKOVÁ, M., *Za časů přemyslovských knížat*, s. 239.

⁷² KUBÍN, P., *Blahoslavený Hroznata, Kritický životopis*, s. 213.

klášterního kostela, což bylo obvyklé pro zakladatele klášterů.⁷³ Na tomto místě zůstal pohřbený až do roku 1898, kdy před komisí lékařů a kněží byly jeho ostatky vyzvednuty. Většina kosterních pozůstatků byla zachovalá, v truhle byly nalezeny také zbytky hábitu, což dokládá legendu, podle níž byl pohřben v řeholním oděvu. Ostatky byly opětovně uloženy v boční lodi kostela.⁷⁴ Hroznatovy ostatky byly ohroženy, když 13. dubna 1950 obsadila klášter v Teplé československá armáda. Tehdejšímu tepelskému faráři Metoději Cetlovi se podařilo je zachránit, když je s velícím důstojníkem vyměnil za 2 lahve alkoholu a v aktovce přenesl do kostela sv. Jiljí.⁷⁵

Papež Leo XIII. schválil 16. září 1897 Hroznatovo blahoslavení, vzhledem k jeho životu i mučednické smrti pro spravedlnost.⁷⁶ O 100 let později, v roce 1997 prohlásil papež Jan Pavel II. svou listinou Hroznatu za patrona plzeňské diecéze.⁷⁷

V období renesance a baroka, což byla „zlatá doba genealogických legend a fikcí“, byl Hroznatův rod spojován s tehdy vládnoucím rodem Přemyslovců.⁷⁸ Záslouhou P. Václava Kolandy, tepelského děkana a oddaného strážce i propagátora Hroznatova odkazu, došlo v roce 1982 k antropologickému zkoumání Hroznatových ostatků⁷⁹ pražským profesorem MUDr. Emanuelem Vlčkem. Jeho zpráva byla zveřejněna až po politických změnách, stejně jako zprávy o ostatních světcích. Podle Vlčkova nálezu zemřel Hroznata ve věku 45 – 50 let,⁸⁰ na jeho těle nebyly známky násilí, zemřel tedy na onemocnění, či hladem.⁸¹ Nález také dokládá, že vzhledem k antropologickým znakům lze připustit příbuznost s rodem Přemyslovců.⁸²

V roce 1993 byly ostatky Hroznaty přeneseny zpět do kláštera v Teplé, za účasti kardinála Miloslava Vlka, papežského nuncia Giovanniho Copsy, dalších církevních

⁷³ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*, s. 11.

⁷⁴ KUBÍN, P., *Blahoslavený Hroznata, Kritický životopis*, s. 218.

⁷⁵ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*, s. 21.

⁷⁶ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 32.

⁷⁷ Tamtéž, s. 33.

⁷⁸ Tamtéž, s. 15.

⁷⁹ Dle <http://www.hroznata.info/> Hroznatovy ostatky byly revidovány také v roce 1946 antropologem profesorem Jiřím Malým.

⁸⁰ MOUČKOVÁ, M., *Za časů přemyslovských knížat*, s. 239.

⁸¹ KUBÍN, P., *Blahoslavený Hroznata, Kritický životopis*, s. 216.

⁸² HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*, s. 15.

hodnostářů českých i zahraničních, tepelského konventu a zástupu věřících. Poklonit se mu chodí vězni z období nacismu a komunismu, jímž se stal patronem.⁸³

Blahoslavený Hroznata, přesto že založil 2 premonstrátské kláštery Teplá a Chotěšov, není příliš známý světec a český patron, tak jako sv. Václav, sv. Ludmila či sv. Vojtěch. Jeho život je popsán v dochovaném rukopisu – *Život bratra Hroznaty*, či *Legenda o blahoslaveném Hroznatovi*. Byl českým šlechticem, kterého uznávali Jindřich Břetislav i král Přemysl Otakar I.⁸⁴

O Hroznatovo blahořečení roku 1897 se zasloužili němečtí konventuálové a tepelští premonstráti, knihovník Filip Klimeš a převor Hugo Karlík, což dokládají archivními prameny.⁸⁵

Historický vývoj názorů na podstatu Hroznatovi osobnosti se v různých dobách měnil. Ve středověku byla jeho oslava účelová, například pro motivaci poutníků k návštěvě kláštera, což nebylo nezvyklé pro tu dobu. V období baroka byly často vyzdvihovány gotické legendy. Od roku 1638 do roku 1897, kdy probíhaly snahy o jeho blahořečení, započaly kritické přístupy s využíváním listinného materiálu. Období dvou světových válek oslabovalo tradiční náboženské hodnoty. I tak se Hroznatou zabývali někteří umělci a historikové,⁸⁶ například Isfried Rudolf Langhammer ve svém spisu *Über den Gründer und die Gründung des Stiftes Tepl, Mitteilung des Vereins für Geschichte der Deutschen in Böhmen*, v letech 1920-21, či Augustin Hiburger v díle *Stifter der Prämonstratenser – Klöster Tepl und Chotieschau*, vydaném roku 1923. Z českých autorů se mu věnoval Antonín Voves v *Život blahoslaveného Hroznaty, zakladatele klášterů v Teplé a v Chotěšově a patrona země České*, vydáno roku 1930 v Praze.⁸⁷ Po druhé světové válce, dne 8. září 1946, byl Hroznata ustanoven za „mučedníka pro spravedlnost a patrona politických vězňů z období nacismu“, o což se zasloužil tepelský převor Heřman Josef Tyl.⁸⁸ S uvolněním poměrů po roce 1989 se Hroznata stal předmětem nejnovějších historických bádání. Nejpodrobněji se jim zabýval Petr Kubín ve své doktorské disertační práci

⁸³ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 32.

⁸⁴ HLINOMAZ, M., *Dějiny Kláštera premonstrátek*, s. 21.

⁸⁵ Depozitní pobočka Státního oblastního archivu Plzeň ve Žluticích archivu Klášter premonstrátů Teplá, inv. číslo 547. HLINOMAZ, M., *Kláster premonstrátů Teplá*, s. 12.

⁸⁶ Tamtéž, s. 12.

⁸⁷ Tamtéž, s. 235.

⁸⁸ Tamtéž, s. 14.

Blahoslavený Hroznata (Pokus o kritický životopis) z roku 1998,⁸⁹ která vyšla knižně v roce 2000.⁹⁰ U příležitosti 100. výročí blahoslavení Hroznaty byl ustanoven tento světec patronem plzeňské diecéze.⁹¹

Zcela prvním narativním pramenem o životě Hroznaty je legenda *Vita fratris Hroznatae* (Život bratra Hroznaty), jenž byla sepsána až v době po jeho smrti, pravděpodobně členem tepelského konventu, pamětníka Hroznaty, pochází z roku kolem 1259.⁹²

100 let od blahorečení Hroznaty, tedy v roce 1997 byl prohlášen papežem Janem Pavlem II. patronem plzeňské diecéze.⁹³

Poměrnou neznámost Hroznaty lze připsat rozšířenosti jeho kultu v oblasti kolem Chebu, které bývalo součástí Německa, tudíž i mnoho informací o něm je v jazyce německém⁹⁴. Opomíjen je také proto, že v 19. století nebyly česko-německé vztahy právě příznivé. Pro německé obyvatele byl však Hroznata o něco známější, proto se jím zabývalo několik německých autorů. Dne 8. září 1946 byl Hroznata ustanoven „mučedníkem pro spravedlnost a patrona politických vězňů z období nacismu“, ale jeho kult byl potlačen komunismem až do roku 1990.⁹⁵

Jméno Hroznata je staročeské archaické jméno, často dokládáno listinami z raného středověku. Stejně jméno měl i poslední muž rodu Hroznatovců, hrabě Jáchym Hroznata z Gutštejna.⁹⁶ Roku 1846 bylo vydáno pojednání o etymologii jména Hroznata, podle něhož se starší podoba jména Groznata překládá z latinského Methudius, čili Strachota, ve smyslu budící strach, hrůzu a respekt. To potvrzuje i moderní jazykovědná etymologie, nejnověji odborník na starou češtinu, univerzitní profesor dr. Dušan Šlosara⁹⁷: „Motivací jména odvozeného od adjektiva hrozný bylo budit respekt [...]. Rodiče, kteří Groznatovi [...] či Grožnatovi [...] dávali takové jméno, ostatně nemohli jeho tak zbožný život ještě předpokládat. Dali mu jméno, jaké bylo v jeho kruzích obvyklé. [...] Slovo hrozen,

⁸⁹ Na FF UK Praha.

⁹⁰ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*, s. 14.

⁹¹ Tamtéž, s. 14.

⁹² Tamtéž, s. 15.

⁹³ Tamtéž, s. 23.

⁹⁴ Vedle latinských spisů.

⁹⁵ <http://www.hroznata.info/> citace 22. 3. 2017.

⁹⁶ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*, s. 19.

⁹⁷ Masarykova univerzita Brno.

původně asi grozden, nebylo u nás ve 12. století ještě moc běžné, jednak proto, že se tu víno asi ještě nepěstovalo a ani není doloženo, že by bylo motivem k vytvoření osobního jména.⁹⁸ Odvození z pojmu hrozen mohlo vzniknout na základě básně Jana Lebedy o Hroznatovi *Vězeň, čili Kalvárie v skrytém údolí*⁹⁹ z roku 1967 :“Mé jméno zní jak hrozen...“.¹⁰⁰

Z renesančního a barokního období pochází první informace o příbuzenském vztahu s Přemyslovci, kterou se pokusil potvrdit výzkumem Petr Kubín a antropolog Emanuel Vlček, který zkoumal Hroznatovy ostatky.¹⁰¹ Díky popisu z výzkumu MUDr. Emanuela Vlčka z roku 1984 si lze představit podobu osoby, která založila oba kláštery: „Obličej Hroznaty byl podlouhlý, v oblasti dolní čelisti hranatý, s nosem středně velkým a středně prominuicím, se zdviženou bází a mírně konkávním nosním hřbetem. [...]Čelo bylo kolmé, středně vysoké a jeho obrys přecházel plynule do obrysu hřbetu nosu. Ústní krajina mírně vystupovala z profilu.“¹⁰²

3.2 Vojslava

Celý Vojslavin život je vázán na jejího slavnějšího bratra Hroznatu. Přesto patří do historie, nejen pro své propojení s počátkem chotěšovského kláštera, ale i proto, že je možné sestavit její stručný, částečně hypotetický, avšak ucelený životopis, kterému se podrobně věnoval Petr Kubín.¹⁰³

Jak už bylo výše zmíněno, Vojslava a její bratr pocházeli ze dvou významných rodů. Otec Sezima z rodu Hroznatovců byl pravděpodobně komorníkem královny Judity, kastelánem plzeňským a bílinským a majitelem statků na Litoměřicku. Matka,

⁹⁸ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*, s. 19.

⁹⁹ <http://www.hroznata.info/> citace 22. 3. 2017.

¹⁰⁰ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*, s. 20.

¹⁰¹ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 27.

¹⁰² <http://www.hroznata.info/> citace 22. 3. 2017.

¹⁰³ Zmínky o jejím životě dokládají tepelské listiny z přelomu 12. a 13. století, legenda o jejím bratru Hroznatovi z poloviny 13. století, chotěšovské a tepelské anály ze 17. století, krakovské premonstrátské kroniky ze 17. století. MARTINOVSKÝ, I., *Minulostí západočeského kraje XXXVIII, Petr Kubín: Ctihodná Vojslava (nejstarší životopis české šlechtičny)*, s. 35.

pravděpodobně Dobroslava¹⁰⁴ byla z rodu Drslaviců, v jejím majetku byly pozemky a statky v západních Čechách.¹⁰⁵

Z *Letopisu Jarlocha*¹⁰⁶ víme, že Vojslavin a Hroznatův otec Sezima padl v bitvě u Loděnic na Berounce dne 23. ledna 1179. V té době byla Vojslava provdaná za krakovského kastelána. V Kubínově monografii *Blahoslavený Hroznata* se uvádí, že jejím manželem byl pravděpodobně Henryk Kietlicz, správce knížecího hradu Wawel. Stejný zdroj uvádí, že Vojslavin syn byl, po otci pojmenovaný také Henryk Kietlicz, pozdější hnězdenský arcibiskup.¹⁰⁷ Po povstání krakovských velmožů v roce 1191, jejichž vůdcem byl právě Vojslavin manžel, potlačené knížetem Kazimírem, odešel Henryk k Vojslaviným příbuzným do Čech. V listinách z 12. století jsou zmínky o něm a jeho pobytu v Tuřanech u Slaného. Svoji ženu i s dcerou zanechal v Krakově, což je nepřímě doloženo v kronice z roku 1669, sepsanou premonstrátskou kanovnicí na Zvěřinci u Krakova, Terezou Petrycówny.¹⁰⁸ V roce 1197, kdy Hroznata sepsal svůj testament při plánované cestě na křížovou výpravu do Svaté země, byla Vojslava v Polsku.¹⁰⁹ Datum Vojslavina narození není prokázán¹¹⁰, předpokládá se, že spadá do doby před vydáním *Statuty Konráda Oty*¹¹¹, kterým byla poprvé právně kodifikována počínající šlechta nezávislá na panovníkovi.¹¹²

Založení kláštera v Chotěšově může souviset s ovdověním Vojslavi. Hroznata jí přenechal správu kláštera ve svém testamentu, ale zároveň bývá uváděna jako jeho spoluzakladatelka. Pravděpodobně by nemohla sama zvládnout tak finančně náročnou

¹⁰⁴ Jméno Dobroslava se objevuje až v 17. století.

¹⁰⁵ MARTINOVSKÝ, I., *Minulostí západočeského kraje XXXVIII, Petr Kubín: Ctihodná Vojslava (nejstarší životopis české šlechtičny*, s. 35.

¹⁰⁶ Opat premonstrátského milevského kláštera, letopis popisuje dějiny českých zemí od roku 1167 do roku 1198.

¹⁰⁷ MARTINOVSKÝ, I., *Minulostí západočeského kraje XXXVIII, Petr Kubín: Ctihodná Vojslava (nejstarší životopis české šlechtičny*, s. 36.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 37.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 38.

¹¹⁰ Pravděpodobně rok 1160.

¹¹¹ Český zákoník vydaný roku 1189.

¹¹² MARTINOVSKÝ, I., *Minulostí západočeského kraje XXXVIII, Petr Kubín: Ctihodná Vojslava (nejstarší životopis české šlechtičny*, s. 36.

záležitost, lze se tedy přiklánět k informacím uvedených v legendě *Život blahoslaveného Hroznaty*.¹¹³

Vzhledem ke svému vdovství nemohla složit řeholní slib (k čemuž patří řeholní oděv), ani žít s ostatními řeholnicemi v sesterské klauzuru¹¹⁴. Žila tedy poblíž konventu a nosila přiměřený vdovský oděv (osoby vedoucí přidružený život s klášterem se říkalo *familiares*).¹¹⁵ Po smrti Hroznaty, prvního probošta chotěšovského, zůstala veškerá práva i povinnosti Vojslavě.¹¹⁶ Pouze v jedné listině je doložena informace o jejím působení. Jak uvádí Vojslavín životopisec Petr Kubín, dle této listiny se dobře starala o klášterní majetek a uhájila právo na pozemky kláštera proti pražské kapitule.

Vojslavina smrt byla přirozená, není však prokázáno kdy. Poslední zmínky o jejím životě jsou z roku 1227. V doksanském nekrologiu z roku 1373 je uvedeno datum 26. listopadu, avšak bez letopočtu.¹¹⁷ Byla pohřbena na čestném místě klášterního kostela, uprostřed kněžiště. Její hrob byl pravděpodobně poničen a zhanoben v době husitského plenění. V 15. století nechal probošt Tristram její náhrobník pořídit v pozdně gotickém stylu. Ten je v současnosti umístěn za hlavním oltářem chotětovského kostela¹¹⁸. Roku 1793, po zrušení kláštera Josefem II., byly její ostatky přemístěny do Hroznatova hrobu v Teplé. V roce 1898, při Hroznatově exhumaci, byly kosti patřící „vysoké ženě pokročilého věku“¹¹⁹ vloženy do schránky s popiskem na pergamenu. Nové místo uložení v tepelském klášteře nebylo označeno a není tudíž známo.¹²⁰

V chotětovském kostele Narození Panny Marie je dnes umístěn náhrobní kámen Vojslavy, jenž byl přenesen z klášterního kostela sv. Václava, který byl v 19. století zbořen.¹²¹ Tento náhrobní kámen nese nápis: *Hic sepulta est Domina Woyslawa*

¹¹³ MARTINOVSKÝ, I., *Minulostí západočeského kraje XXXVIII, Petr Kubín: Ctihodná Vojslava (nejstarší životopis české šlechtičny*, s. 39.

¹¹⁴ Klauzura - uzavřený prostor pro řeholnice.

¹¹⁵ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 35.

¹¹⁶ MARTINOVSKÝ, I., *Minulostí západočeského kraje XXXVIII, Petr Kubín: Ctihodná Vojslava (nejstarší životopis české šlechtičny*, s. 39.

¹¹⁷ MARTINOVSKÝ, I., *Minulostí západočeského kraje XXXVIII, Petr Kubín: Ctihodná Vojslava (nejstarší životopis české šlechtičny*, s. 40.

¹¹⁸ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 37.

¹¹⁹ MARTINOVSKÝ, I., *Minulostí západočeského kraje XXXVIII, Petr Kubín: Ctihodná Vojslava (nejstarší životopis české šlechtičny*, s. 40.

¹²⁰ Tamtéž, s. 41.

¹²¹ KUBÍN, P., *Blahoslavený Hroznata, Kritický životopis*, s. 156.

*illustrissimi Domini Domini Hroznatae Teplensis et humus monasterii Fundatoris soror, marito suo Cracoviensis praefecto orbata in Congragatione Sororum supervixit, obiit 1227.*¹²² Vzhledem k tomu, že druhou polovinu života prožila v duchovním smyslu, lze ji pokládat za předchůdkyni sv. Zdislavy.¹²³

3.3 Založení chotěšovského kláštera

Generální kapitula premonstrátů¹²⁴, kolem roku 1140 zrušila podvojně kláštery¹²⁵, a konventy řeholnic se začaly zakládat vzdáleny mužským klášterům. Z toho důvodu vznikl klášter jako samostatná řeholní instituce, byť v mnoha ohledech organizačně a personálně závislá na mužské premonstrátské fundaci v Teplé. Protože premonstrátský řád byl znám kultivací osídlením pustých oblastí, které následně přinášely užitek, bylo přínosné založit klášter právě v Chotěšově, vzhledem k tomu, že v okolí žádný jiný nebyl. Proto také byl venkovský lid přizván v roli poddaných. Měli možnost pronajmout si úrodná pole či chovné rybníky, které vznikaly, pod vedením takzvaných lokátorů¹²⁶, přeměnou lesů, popřípadě na nich pracovat. V blízkosti klášterů se zakládaly nové poddanské vesnice a trhové osady, měnící se vlivem nárůstu řemeslné výroby a zaváděním právních systémů, v města.¹²⁷

Přes absenci pramenů s podrobnými informacemi o vzniku kláštera je možné domnívat se, že vznikl obdobně, jako většina tehdejších klášterů. To znamená, že zakladatel obeslal generální kapitulu v Prémontré se žádostí o založení řádového domu. Ta posuzovala žádost dle aspektů, například vhodnost místa, zda je v blízkosti zdroj vody, odloučenost od sídelních lokalit a možnost pozemkového vybavení, včetně hospodářských statků pro vybudování a existenčního zajištění. Volba místa založení chotěšovského

¹²² Zde je pohřbena paní Vojslava, sestra nejjasnějšího hraběte pána Hroznaty Tepelského, zakladatele tohoto kláštera; po smrti svého manžela, krakovského prefekta žila ve společenství sester, zemřela roku 1227. KUBÍN, P., *Blahoslavený Hroznata, Kritický životopis*, s. 56.

¹²³ MARTINOVSKÝ, I., *Minulostí západočeského kraje XXXVIII, Petr Kubín: Ctihodná Vojslava (nejstarší životopis české šlechtičny)*, s. 41.

¹²⁴ Nejvyšší instance řádu, řídí organizaci a strukturu řádu.

¹²⁵ Dříve žili muži i ženy současně v jednom klášteře.

¹²⁶ Lokátor - osoba, která vyhledávala lid ochotný usídlit se v dané oblasti a trvale ji osídlit.

¹²⁷ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 41.

kláštera nebyla žádným nebeským vnuknutím, jak bývají vypravovány legendy o založení podobných míst.¹²⁸

Klášter byl založen v 1. desetiletí 13. století, někdy bývá uváděn rok 1198, nebo 1210. Dle výzkumů Petra Kubína je to rok 1200, je však třeba vzít v potaz rozdíly v založení, budování, schvalování institucemi či počátek užívání.¹²⁹ Při vizitaci místa byli přítomni členi jmenované komise¹³⁰ a zakladatel. Listina sepsaná při jednání byla předložena generální kapitule a po jejím schválení se mohlo začít s přípravou výstavby, tedy postavením provizorní kaple či obytných a hospodářských budov, což trvalo 3 – 5 let. Následně se do objektů nastěhovaly řeholnice z Doksan a pomocný personál. V další fázi se započaly budovat klášterní objekty.

Klášter v Chotěšově vznikl v Čechách jako třetí ženský tohoto řádu, po Doksanech a Louňovicích pod Bláníkem. Na rozdíl od fundací panovnických v Kladrubech a v Plasích, byl fundací šlechtickou. Přes strahovskou podřízenost zde působili kněží ze zakladatelské tepelské kanonie.¹³¹ Dle premonstrátského zvyku zakládat ženské protějšky mužským klášterům, založil Hroznata chotěšovský klášter. Tam se usadili jeho sestry Vojslava a Judita. Vojslava přišla z polského Krakova¹³², Judita z doksanského kláštera¹³³, již jako řádová sestra.

Klášter Chotěšov, jenž byl tzv. parthenón, tedy ženský protějšek tepelského mužského kláštera, měl v čele probošty – převážně členy tepelského konventu, řídící hospodářství i politiku.¹³⁴

Do chotětovského kláštera přesídlily řeholnice z Doksan. Chotěšov nikdy nedosáhl takového věhlasu, jako Doksany, ale mohl se s nimi srovnávat alespoň ve váženosti ve

¹²⁸ MARTINOVSKÝ, I., *Minulostí západočeského kraje XXXVIII, Pavel Preiss: Domus sponsorum – domus liliosa. Poznámky k ikonografii chotěšovského kláštera*, s. 13.

¹²⁹ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*, s. 219.

¹³⁰ Komisi jmenoval generální opat, tvořili ji zástupci generální kapituly a místní představitelé již fungujících klášterů. V případě chotětovského kláštera jimi byli opat tepelský, strahovský a doksanský probošt.

¹³¹ KRČEK, J., *Rušení klášterů na Plzeňsku, Kladruby, Plasy a Chotěšov v době Josefských reforem*, s. 127.

¹³² HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 35.

¹³³ Tamtéž, s. 36.

¹³⁴ Tamtéž, s. 35.

svém regionu. V Doksanech byly vychovávány dívky z přemyslovského rodu, v Chotěšově z okolních šlechtických rodů Černínů, Gutštejnů či Točníků z Křimic.¹³⁵

3.4 Historie kláštera

Dějiny kláštera se prolínaly s dějinami českých zemí, které se netýkaly výhradně církve. Zároveň do těchto dějin vstupovali probošti pověřeni vedením kláštera a připojených statků, obcí a městeček.

3.4.1 13. století

Prvním proboštem byl sám Hroznata. Vojslava bývá sice uváděna, jako spoluzakladatelka, ale měla vliv pouze na komunitu a majetek kláštera. Byla pověřena vykonáváním zakladatelského práva. Jako zakladatelka bývá označována s ohledem na listinu z roku 1227 papežského biskupa Jana.¹³⁶ Po jeho smrti se vedení kláštera ujala právě jeho sestra a následně vedl klášter od roku cca 1227 probošt Zdislav. V té době patřilo klášteru 22 obcí: Bítov, Hnízdovice, Holýšov, Chotěšov, Jezna, Juharec, Kotovice, Lišov, Lošín, Lým, Mantov, Nýřany, Oujezdec, Ovenec na Litoměřicku, Přtino, Sedlec, Stod, Svichov, Týnec, Usuše a Záluže. Tehdy, za vlády krále Václava I., měl klášter jisté výhody, což se projevovalo v dalším připojování obcí darem, či svolením ke koupi.¹³⁷ působící ve funkci v letech 1271–1298. Během této doby vznikl spor s magdalenitkami, které měly patronátní právo na kostely sv. Mikuláše a sv. Víta v Dobřanech. Tehdejší král Přemysl Otakar II. sice potvrdil listinou koupi celé této vesnice a probošt Miroslav s povolením papeže Řehoře X. vykoupil tyto dva kostely, ale magdalenitky se tím dostaly do pozice, kdy veškerá práva náležela chotětovskému klášteru. Spor došel až před soud biskupa Ratibořického. Nastal však obrat, když magdalenitky uznaly spor jako právně nepodepřený na radu opata kladrubského, minoritů ze Stříbra, děkana z Teplé a dalších. Došlo ke kurióznímu řešení, kdy majetek jednoho kláštera byl vzat pod ochranu druhého kláštera, což bylo ve 13. století velmi neobvyklé.¹³⁸

Po smrti Přemysla Otakara II. roku 1278 v bitvě Na Moravském poli nastala doba, kdy chotětovský klášter, stejně jako tepelský, byl vypleněn královskými žoldnéry. Probošt Miroslav se s klášterními řeholnicemi ukryl v Plzni. Později se vrátili a probošt nechal

¹³⁵ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 41.

¹³⁶ KUBÍN, P., *Blahoslavený Hroznata, Kritický životopis*, s. 153.

¹³⁷ Tamtéž, s. 42-43.

¹³⁸ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 47.

opravit a znovu vysvětit konvent. Aby zajistil budoucnost kláštera, pojistil získaný klášterní majetek listinou, v níž nejvyšší komoří Hojer, nejvyšší zemský soudce Boleslav a zemský notář Radoslav nařizují plzeňským vazalským obvodům ochránit klášter a jeho majetek.¹³⁹

3.4.2 14. století

Počátek 14. století byl neklidnou dobou, kdy se na českém trůnu vystříдалo několik králů.¹⁴⁰ Roku 1306 zemřel král Václav II., po něm převzal vládu jeho syn Václav III., pouze však na jeden rok,¹⁴¹ jeho smrt byla příčinou vymření rodu Přemyslovců po meči.¹⁴² Roku 1310 si česká šlechta vynutila vydání inauguračního diplomu pro Čechy, později i pro Moravu, zajišťující práva nabývání majetku jen pro české a moravské obyvatele. Králem byl stejného roku korunován Jan Lucemburský.¹⁴³ V roce 1318 byla v Domažlicích uzavřena dohoda Jana Lucemburského s českou šlechtou o zachování českých úřadů Čechům. Nově vzniklý politický systém tak hájil práva českých vlastníků.¹⁴⁴ Klášter měl přízeň pánů z přilehlé oblasti, podílejících se na zemské vládě, díky přimluvám rodin členek konventu z řad lokální šlechty a finančním přimluvám mocných pánů Jindřicha z Dubé, domažlického purkrabí Slavka a dalších.¹⁴⁵

Od roku 1326 vedl klášter probošt Petr I., kterém mu byla udělena hodnost „vizitátora řádu pro celou českou cirkárii“¹⁴⁶ generálním opatem premonstrátského řádu. V této době měl klášter dva konventy, panenský vedený převorkou, jejichž posláním byla chórová modlitba a ruční práce. Ve druhém konventu bylo šest řeholníků, kteří vykonávali bohoslužby na spádových farnostech. Roku 1344 prosadil Karel IV., tehdy ještě spoluvládce otce Jana Lucemburského, povýšení pražského biskupství na arcibiskupství, jeho prvním arcibiskupem byl Arnošt z Pardubic.¹⁴⁷ Po smrti Jana Lucemburského¹⁴⁸

¹³⁹ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 47.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 49.

¹⁴¹ Byl zavražděn roku 1306.

¹⁴² ČORNEJ, P., ČORNEJOVÁ, I., RADA, I., VANÍČEK, V., *Dějiny země koruny české I*, s. 91.

¹⁴³ Tamtéž, s. 105.

¹⁴⁴ ČORNEJ, P., ČORNEJOVÁ, I., RADA, I., VANÍČEK, V., *Dějiny země koruny české I*, s. 107.

¹⁴⁵ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 51.

¹⁴⁶ Cirkárie - územní provincie premonstrátů.

¹⁴⁷ ČORNEJ, P., ČORNEJOVÁ, I., RADA, I., VANÍČEK, V., *Dějiny země koruny české I*, s. 110.

¹⁴⁸ Padl v bitvě u Kresčaku roku 1346.

nastoupil Karel IV. na český trůn.¹⁴⁹ V roce 1352 byla založena v Chotěšově fara s kostelem Narození Panny Marie, která slouží dodnes.¹⁵⁰

Vzhledem k nepokojům, ke kterým začalo docházet mezi klášterem a okolními šlechtici, vydal král Karel IV. roku 1358 listinu stvrzující klášteru jeho majetek, práva a výsady což vedlo ke zklidnění vztahů. Tehdejší probošt Jan nechal postavit část konventu, především dormitář¹⁵¹, zřídil rybník u Uherce a akvadukt, který však již dnes neexistuje. Městečku Stod udělil dědičná práva, obdržel funkci nosit berlu a přispíval do plzeňského skladu obilí zřízeného Karlem IV.¹⁵² Do roku 1363 byl v majetku chotěšovského kláštera také velký dvůr v Praze na území Židovského města, či plzeňská budova na náměstí (dnes Národopisné muzeum).¹⁵³ Později probošt Oldřich zakoupil pražský dům na Starém Městě. V roce 1376, v době jeho funkce, byl dokončen premonstrátský *rituálník*, jenž dnes nalezneme v tepelském klášteře. Od kardinála Pilea Oldřich obdržel pro klášter „stodenní odpustky pro poutníky“, kteří navštíví tamní obrazy Panny Marie, sv. Václava, kapli Jedenácti tisíc panen a Všech svatých.¹⁵⁴

Koncem 14. století se začaly projevovat nesváry přecházející do husitských válek.¹⁵⁵ Celospolečenskou krizi přinesla morová epidemie roku 1380. Dle odhadů tehdy zemřelo až 15 % obyvatelstva. Úmrtnost obyvatel okolních obcí přinášela snížení počtu poddaných a zhoršení hospodaření.¹⁵⁶

Posledním proboštem 14. století a počátku 15. století byl Sulek z Rýznburka, který pocházel z drslavického rodu, jenž byl spřízněn s rodem zakladatelů Hroznaty a Vojslavy. V roce 1390 byly vyhlášeny odpustky plzeňskému kostelu sv. Bartoloměje a dalším, včetně chotětovského kostela, papežem Bonifácem VIII. Zmínky o Sulkovi lze nalézt v papežské korespondenci z let 1389 – 1402.¹⁵⁷ Byl pravděpodobně nejvýznamnějším chotěšovským proboštem, ze šlechtického rodu blízkého ke dvoru krále Václava IV., díky

¹⁴⁹ ČORNEJ, P., ČORNEJOVÁ, I., RADA, I., VANÍČEK, V., *Dějiny zemí koruny české I*, s. 110.

¹⁵⁰ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 52.

¹⁵¹ Dormitář - ložnice.

¹⁵² HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 54.

¹⁵³ HLINOMAZ, M., *Kláster premonstrátů Teplá*, s. 220.

¹⁵⁴ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 55.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 56.

¹⁵⁶ ČORNEJ, P., ČORNEJOVÁ, I., RADA, I., VANÍČEK, V., *Dějiny zemí koruny české I*, s. 133.

¹⁵⁷ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 57.

čemuž udržel postavení kláštera v období napětí společenského i politického.¹⁵⁸ Byl zpovědníkem tohoto krále, ale také válečník a bibliograf. Roku 1403 dosáhl *privilegia infule*¹⁵⁹ pro sebe i pro další chotěšovské probošty.¹⁶⁰

V té době probíhaly vpády Ruprechta Falckého do Čech. Byly ohroženy nejen klášter Chotěšov, ale i Teplá, Kladruby a Plasy. Král Václav IV. svěřil velení ozbrojené hotovosti, složené jmenovanými kláštery, Sulkovi. Ten se postavil do čela a spolu s jezdcí arcibiskupa Zbyňka z Háznburku, se vydali do střetu s Bavorsy, které porazili. Jednou z odměn bylo získání čtyřicetidenních odpustků pro všechny návštěvníky chotětovského kláštera, další byla osvobození od berní na 5 let.¹⁶¹ Kolem roku 1410 zasáhla morová rána i církev. Kláštery rozprodávaly majetek, aby získaly finance. To dráždilo feudály a ti útočili na církevní majetek.¹⁶² Sulek, jako jeden z blízkých králi, vedl velice nákladný život, což vyústilo v prodej a pronájem několika vesnic patřících klášteru. I přesto se Sulek zapsal do historie kláštera s největším vlivem, slávou a věhlasem.¹⁶³

Významnou dochovanou knihou je *Misál Sulka z Chotěšova*. Zmínky v něm o Hroznatovi jsou nejstarším doložením liturgické úcty. Sulkův rod poukazoval na svůj původ propojený s rodem Hroznatovců, proto tedy úcta Hroznatovi byla i úctou Sulkovi a jeho rodu. Misál má rozměry asi 18,5 x 13 cm, je tedy poměrně malý.¹⁶⁴ Pergamenové listy v misálu jsou svázané do dřevěných desek s mosazným kováním.¹⁶⁵ Je tvořen 186 folií, text je psán texturou *ghotica formata*¹⁶⁶. Na foliích jsou například kalendář, texty pro přípravu před mší, či mešní *proprium*¹⁶⁷. Množství listů je poškozené, nebo úplně chybí.

¹⁵⁸ KRČEK, J., *Rušení klášterů na Plzeňsku, Kladruby, Plasy a Chotěšov v době Josefských reforem*, s. 128.

¹⁵⁹ Privilegi infule - právo nosit mitru.

¹⁶⁰ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*, s. 220.

¹⁶¹ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 57.

¹⁶² ČORNEJ, P., ČORNEJOVÁ, I., RADA, I., VANÍČEK, V., *Dějiny zemi koruny české I*, s. 135.

¹⁶³ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 59.

¹⁶⁴ Srovnání – Misál Jana ze Středy 44,5 x 32 cm, Misál Zikmunda Knaby 39,5 x 28 cm, Misál Václava z Radčic 42,3 x 29,5 cm.

¹⁶⁵ MARTINOVSKÝ, I., *Minulostí západočeského kraje XXXVIII, Kateřina Kubínová-Engstová: Misál Sulka z Chotěšova*, s. 107.

¹⁶⁶ Ghotica formata - gotické písmo známé jako misálové.

¹⁶⁷ Proprium - mešní zpěvy měnící se dle období církevního roku.

Iluminace jsou zářivě barevné, malované, akantová výzdoba¹⁶⁸ je chudá. Podobizna Sulka je v misálu klenutá, s hladkou tváří bez výrazu, barva pleti je šedavá.¹⁶⁹

Spory o uznání papeže Urbana VI. nebo Klementa VII. ovlivňovalo politickou situaci v Čechách. Církev od doby vlády Karla VI. zastávala velmi silnou pozici v politice. Václav IV. a Jan z Pomuku se neshodovali v názorech na jmenování biskupů. Konkrétně se jednalo o jmenování opata kladrubského, král chtěl dosadit svého biskupa, avšak Jan potvrdil Olena, navrženého kladrubskými zástupci. Vše vyústilo v zatčení a umučení Jana roku 1393.¹⁷⁰ Šlechta se snažila získat větší vliv v zemi, což přineslo jen boje mezi králem a panskou jednotou.¹⁷¹ Vzhledem k tomu, že ve sporu s arcibiskupem Janem z Jenštejna a Václavem IV. stál Sulek na králově straně, lze vyvodit nejednotu církevních hodnostářů motivovanou světskými zájmy.¹⁷²

3.4.3 15. století

Myšlení tehdejší společnosti bylo ovlivněno touze po reformě církve a hlavní osobností byl Jan Hus. Hlásal dodržování božího zákona tak, jak to dělal Ježíš Kristus a upozorňoval na nedodržování Písma svatého. Za veřejné šíření těchto přesvědčení byl souzen a později upálen za kacířství 6. července 1415.¹⁷³

Dne 12. října 1420 se účastnil, s ozbrojenými klášterními many, střetu u Horažďovic s husitským vojskem vedeným Janem Žižkou chotěšovský probošt Hynek.¹⁷⁴ V hrozícím nebezpečí se, o rok později, uchýlil i s řeholnicemi klášterního konventu, pod ochranu plzeňského klášterního domu. Dne 18. ledna 1421 zaútočili husité na klášter a zničili jej, Hynek ještě stihl odvést řeholnice do Plzně. Obyvatelé, kteří tehdy zůstali, byli vyvražděni, klášter vypleněn a husité se tu na nějakou dobu usídlili. Před klášterem byl husity upálen klášterní hejtman zabeďněný v sudu, který se do poslední chvíle snažil bránit konvent. Na tomto místě dnes stojí barokní mariánský sloup.¹⁷⁵ Král Zikmund

¹⁶⁸ Akantová výzdoba - stylizované ornamentální zdobení listů či celých rostlin.

¹⁶⁹ MARTINOVSKÝ, I., *Minulostí západočeského kraje XXXVIII*, Kateřina Kubínová-Engstová: *Misál Sulka z Chotěšova*, s. 106-110.

¹⁷⁰ ČORNEJ,P., ČORNEJOVÁ, I., RADA, I., VANÍČEK, V., *Dějiny země koruny české I*, s. 121.

¹⁷¹ Tamtéž, s. 124.

¹⁷² HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*, s. 220.

¹⁷³ ČORNEJ,P., ČORNEJOVÁ., I., RADA., I., VANÍČEK, V., *Dějiny země koruny české I*, s. 154.

¹⁷⁴ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*, s. 221.

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 221.

Lucemburský tehdy oceňoval věrné šlechtice církevními statky, a tak se chotětovský majetek stal vlastněný pány Vilémem ze Švihova, Janem Hanovcem z Třebele a dalšími. Následně říšský sněm v Norimberku toto vydání označil jako nezákonné a majetek nařídil vrátit zpět.¹⁷⁶ Poručníkem kláštera byl ustanoven panoš Zdeněk z Dršťky, který měl v držení mimo jiné Horšovský Týn.¹⁷⁷

Situace se stabilizovala až za následujícího probošta Petra II.¹⁷⁸ Dění v zemi bylo ovlivněno boji husitů. Došlo k několika významným bitvám: 1424 u Malešova, 1426 u Ústí nad Labem, 1431 u Domažlic...¹⁷⁹ Po odeznění husitských nájездů částečně obnovil provoz kláštera. Navrátily se řeholnice z Plzně, přijalo se několik novic a byly obnoveny bohoslužby.¹⁸⁰ Smír měl nastat po dohodě v Basileji, ale rozhodující byla až bitva u Lipan 30. května 1434, po níž byla vyhlášena kompaktáta.¹⁸¹

Ve druhé polovině 15. století papež Pius II., na žádost probošta Jiřího I. Plotnera, udělil klášteru právo *pontifikálii*¹⁸². To Jiří využil k vymanění se ze závislosti na tepelském opatovi, což vyvolalo spory. Tepelský opat Zikmund Hausmann vyřkl nad proboštem kletbu. K urovnání sporů byl vyzván opat z kláštera Hradisko u Olomouce. Probošt byl nucen uznat svou podřízenost tepelskému opatovi, zároveň přišli do Chotěšova bratři z Teplé, jenž byli podřízení Plotnerovi. V téže době začala v českých zemích válka vyhrocená ze vztahů katolíků a strany pod obojí. Roku 1458 je zvolen českým králem Jiří z Poděbrad.¹⁸³ Plotnerova náboženská horlivost způsobila, že se Chotěšov stal jedním z cílů nájездů královského vojska. Roku 1468 tento probošt i s řeholnicemi uprchl do Plzně. Opat Zikmund jmenoval Habarta Černína z Chudenic farářem a správcem chotětovského kláštera. Papežský legát ve Vratislavi, na Jiřího stížnost reagoval příkazem vyřknutí kletby plzeňského arciděkana vůči Habartovi. Tím se stal spor nebezpečný pro kláštery Chotěšov a Teplá. Páni z Gutštejna však zachránili situaci, když se vzepřeli předání chotětovského majetku katolickým pánům. Dne 7. března 1478 se u Chotěšova

¹⁷⁶ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 62.

¹⁷⁷ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*, s. 221.

¹⁷⁸ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 63.

¹⁷⁹ ČORNEJ,P., ČORNEJOVÁ, I., RADA, I., VANÍČEK, V., *Dějiny zemí koruny české I*, s. 174.

¹⁸⁰ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 63.

¹⁸¹ ČORNEJ,P., ČORNEJOVÁ, I., RADA, I., VANÍČEK, V., *Dějiny zemí koruny české I*, s. 176.

¹⁸² Insignie - znaky či symboly probošta, užívané při bohoslužbách, například prsten, mitra, berla ..

¹⁸³ ČORNEJ,P., ČORNEJOVÁ, I., RADA, I., VANÍČEK, V., *Dějiny zemí koruny české I*, s. 179.

podarilo porazit vojsko krále Vladislava II. vojskem uherského krále Matyáše Korvína. Habart se zřekl své funkce, čímž se obnovil poměr závislosti klášterů Chotěšov a Teplá.¹⁸⁴

Následný probošt Tristram musel navrátit k pořádku poměry kláštera a sehnat finance na opravy, což se mu dařilo a moc premonstrátek se obnovila přes cenu zadlužení. Klášter byl roku 1490 znovu vysvěcen. Po smrti Matyáše Korvína, roku 1490, se vlády ujal Vladislav Jagellonský.¹⁸⁵

3.4.4 16. století

Velkou změnu českých nekatolíků přinesl příliv evropských reformací. Od luterské reformace v německých oblastech, která začala roku 1517, se začali vytvářet církve, na papeži nezávislé. Přijímání pod obojí zjednodušilo bohoslužby a nejvyšší autoritou byla bible.¹⁸⁶

Král Ludvík Jagellonský vyhověl prosbě probošta Matěje I. a potvrdil klášterní privilegia, což zopakoval i o 6 let později král Ferdinand I. Později však Matěj podlehl Lutherovým reformačním myšlenkám. Vizitace kláštera odhalila zadlužení a probošta i s řeholnicemi shledala mimo klauzuru¹⁸⁷. Nedodržení nařízené domácí kázně přinesly klášteru hádky a záležitost došla až před světský soud. Byly zastaveny statky, Matěj napomenut tepelským opatem a vyzván k napravení škod. Probošt uposlechl a činil nápravy až do své smrti.¹⁸⁸ I další probošt Havel, stejně jako jeho předchůdce, podlehl luteránství. Nevěnoval se správě kláštera a řeholnice se s jeho svolením pohybovaly mimo klauzuru. Porušováním řehole¹⁸⁹ se klášter dostal do mravního úpadku, načež byl probošt sesazen.¹⁹⁰

Vzhledem k situaci v tepelském klášteře, který téměř celý vymřel na mor, kdy zbyl jen opat a jeden kněz, ujal se proboštví v Chotěšově postarší, často nemocný Jan. Jeho zdravotní stav ho však brzy vedl k abdikaci.¹⁹¹

¹⁸⁴ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 67.

¹⁸⁵ ČORNEJ, P., ČORNEJOVÁ, RADA, I., VANÍČEK, V., *Dějiny země koruny české I*, s. 185.

¹⁸⁶ Tamtéž s. 206.

¹⁸⁷ Klauzura - soubor přísných pravidel pro chod kláštera, ale i část kláštera s přísným omezením vstupu cizích osob.

¹⁸⁸ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 71-72.

¹⁸⁹ Řehole - písemný souhrn pravidel pro život v řádu, náboženské texty týkající se slibu chudoby, čistoty a poslušnosti.

¹⁹⁰ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 72.

¹⁹¹ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 73.

Špatné hospodářství kláštera byl nucen řešit probošt Adam I. Hasler. Prodal vzdálené statky a za utržené finance vykoupil blízké vsi Litice, Hrobčice, Vstich a Nýřany. Přestože úspěšně bojoval s rozmachem luteránství, nebyla situace v klášteře dobrá. Pro nedostatek řeholnic urozeného původu byly přijímány dcery měšťanů.¹⁹² Situaci nezlepšilo ani povolení papeže pro Čechy i Moravu přijímání pod obojí, na prosbu císaře Ferdinanda I.¹⁹³

3.4.5 17. století

Roku 1598 byl dosazen vizitátorem Janem Lohelie¹⁹⁴ na místo chotěšovského probošta Adam II. Rudrisch, i přes nesouhlas tepelského opata. Roku 1616 bylo obnoveno právo probošta nosit pontifikační odznaky.¹⁹⁵ Nechal postavit nové budovy a opravit chrám, do něhož umístil nové oltáře a varhany. Nechal postavit prelaturu, která stojí dodnes. Založil klášterní špitál v nedalekém Stodu.¹⁹⁶ Dodnes je v tepelské knihovně uchována kniha *Optica regularium*, již získal od samotného autora Serváce de Lairuelze. Napětí mezi katolíky a protestanty vyvrcholilo defenestrací v Praze roku 1618¹⁹⁷. Následovalo období třicetileté války.

Ferdinand II. vyzval preláty, aby vyslali pomoc Plzni. Adam uposlechl a vyslal 68 vojáků, které vyzbrojil na vlastní náklady. V červnu se pak vydal s konventem do plzeňského klášterního domu. Opuštěný klášter 6. srpna propadl konfiskaci a následně byl prodán Mansfeldům.¹⁹⁸ V listopadu Mansfeld dobyl Plzeň. Řeholnice se podařilo ukrýt v bezpečí, ale Adam byl držen jako rukojmí. Po návratu do Chotěšova našli klášter tak vydrancovaný, že nebylo možno ani nejzákladnějšího využití. Po bělohorském vítězství Ferdinanda II. byly odcizené statky navraceny. Císař také odpustil klášteru poplatky, což rovněž napomohlo obnově. Před dalším nebezpečím ze strany Sasů, Adam s konventem

¹⁹² HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 74.

¹⁹³ ČORNEJ, P., ČORNEJOVÁ, I., RADA, I., VANÍČEK, V., *Dějiny země koruny české I*, s. 220.

¹⁹⁴ Jan Lohelius byl od roku 1587 generálním vikářem premonstrátského řádu, od roku 1612 pražským arcibiskupem.

¹⁹⁵ KOLEKTIV AUTORŮ, *Chotěšov a jeho dominanta*, s. 177.

¹⁹⁶ Tamtéž, s. 177.

¹⁹⁷ Pražská defenestrace roku 1618 byla vyvrcholením odporu českých stavů proti porušování Rudolfova majestátu a byla zahájením českého stavovského povstání.

¹⁹⁸ KOLEKTIV AUTORŮ, *Chotěšov a jeho dominanta*, s. 177.

opět opustili Chotěšov a vydali se tentokrát do bavorského Straubingu. Zpět do Chotěšova se vrátili o rok později a následující rok Adam zemřel.¹⁹⁹

Po válečném období byl klášter ve velmi špatném stavu, proto následný probošt Pavel I. Herold započal výstavbu nového konventu v březnu roku 1638.²⁰⁰ V době jeho smrti byla hotova pouze hrubá stavba. Dodnes je dochována jeho *redakce řádových statut*, kterou tehdy schválila generální kapitula v Prémontré.²⁰¹

Výstavbu konventu dokončil probošt Zachariáš Mauritius Bandhauer, zpožděnou však válečným vpádem švédského vojska. Stavitel byl poslán z Prahy, můžeme se tedy domnívat, že jím byl Santino Bossi, popřípadě Melchior Meer, kteří tehdy působili u pražského dvora.²⁰²

Svým osudem i vlastnostmi je Bandhauer označován jako nejvýznamnější chotětovský probošt. Původně se stal převorem v chrámu Panny Marie v Magdeburku, poté proboštem v klášteře Jerichow. Sepsal rukopis, tzv. *Diarium*²⁰³ o dobytí Magdeburku v roce 1631.

Do Chotěšova přešel z fary v Pernarci. V té době obsadili chotětovský klášter vojáci bojující proti švédskému vojsku. Probošt s konventem našli ochranu na arcibiskupském hradě v Horšovském Týně. Na nějaký čas se mohli vrátit do kláštera, ale situace se opakovala. Na dalších 6 měsíců se uchýlili pod ochranu bavorského kláštera premonstrátů ve Windbergu. Po návratu do Chotěšova obsadili Švédi západní Čechy, proto probošt s konventem znovu opustil klášter, aby se ukryli v Plzni. Když se již natrvalo mohli vrátit do Chotěšova, probošt se plně věnoval opravám a 23. října 1642 byla dokončena stavba konventu. Vedle svazku o historii chotětovského kláštera se věnoval překladu *Hroznatovy legendy* z latiny do němčiny. Také zřídil sál s podobiznami proboštů. Pomáhal lidem, kteří v době třicetileté války přišli o majetek. Za své vlastnosti byl jmenován reformačním komisařem rakovnického kraje a pro svou slávu jej Ferdinand III. poctil návštěvou v klášteře.²⁰⁴

Dalším významným proboštem, který upevňoval řeholní kázeň a budoval klášter, byl Michael Norbert Kastl. Přistavěl kapli Pozdravení Andělského ke klášternímu chrámu,

¹⁹⁹ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 76-80.

²⁰⁰ KOLEKTIV AUTORŮ, *Chotěšov a jeho dominanta*, s. 177.

²⁰¹ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 80.

²⁰² KOLEKTIV AUTORŮ, *Chotěšov a jeho dominanta*, s. 177.

²⁰³ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 81.

²⁰⁴ Tamtéž, s. 81-85.

pod níž zřídil, pro řeholnice, pohřební kryptu. Upravil klášterní zahradu, rozšířil vinice, vystavěl umělý vodovod z řeky Radbuzy. Opravil klášterní budovy (do nichž zavedl vodu), věž, sakristii, konvent, probošství (v něm zřídil kapli Panny Marie a kapli sv. Voršily), konventní refektář, nechal vystavět nové stáje i obydlí pro služebnictvo. Do zahrady pořídil 2 kašny od plzeňského kameníka Jana Hejlíka.²⁰⁵

Hospodářský výnos mu dovolil odpustit dluhy poddaných. Ti se mu odvděčili, když se nenechali vyburcovat k povstání během selských válek roku 1680.²⁰⁶ Klášterní majetek rozšířil o statek Přestavky.²⁰⁷ Z komplexního pohledu na historii kláštera se jednalo o období největšího rozkvětu. Byl pohřben v chrámu sv. Václava.²⁰⁸ Roku 1676 navštívil probošta Bohuslav Balbín a později mu poslal dopis, který doplnil historické znalosti preláta o některé dosud neznámé informace.²⁰⁹

3.4.6 18. století

Na počátku 18. století působil ve vedení kláštera Dominik Kristián Peterka. Dříve byl ve funkci profesora filozofie a teologie v Praze. Pro klášter získal ostatky sv. Justýna, sv. Theodora, Voršily a Benedikty.²¹⁰ Zahájil radikální obnovu konventu, jejíž ukončení se však nedožil.²¹¹ Tato barokní přestavba dala podobu klášteru do současnosti. Vnitřní interiéry nechal vyzdobit freskami, jejichž autor je František Julius Lux.²¹² Během jeho působení v klášteře došlo ke kanonizaci Jana Nepomuckého.²¹³

Generální kapitula v Prémontré povolila užívání opatského titulu pro všechny české probošty, tedy i pro chotěšovského Kryštofa Schmidla. Užívání tohoto titulu zůstalo chotěšovským proboštům až do zrušení kláštera.²¹⁴ I přes nemalé příspěvky na válku rakouské monarchii, klášter prospíval. Marie Terezie potvrdila privilegia kláštera vydaná císařem Ferdinandem I. Schmidl postavil faru v Holýšově a obnovil klášterní kostel.

²⁰⁵ KOLEKTIV AUTORŮ, *Chotěšov a jeho dominanta*, s. 178.

²⁰⁶ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 86-88.

²⁰⁷ KOLEKTIV AUTORŮ, *Chotěšov a jeho dominanta*, s. 178.

²⁰⁸ Tamtéž, s. 198.

²⁰⁹ HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*, s. 222.

²¹⁰ Ty jsou dnes uloženy v kostelech Teplá a Stod.

²¹¹ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 92.

²¹² HLINOMAZ, M., *Klášter premonstrátů Teplá*, s. 222.

²¹³ ČORNEJ, P., ČORNEJOVÁ, I., RADA, I., VANÍČEK, V., *Dějiny země koruny české I*, s. 289.

²¹⁴ KRČEK, J., *Rušení klášterů na Plzeňsku, Kladruby, Plasy a Chotěšov v době Josefských reforem*, s. 128.

Dokončil přestavbu konventu a jeho hlavním počinem byla stavba poutního chrámu na Křížovém vrchu. Tím dostal slibu, když nebyl vyhnán z konventu během sedmileté války.²¹⁵

O pověření vedením chotěšovského kláštera Pavla Josefa Nováka se zasadil hrabě Trauttmansdorff a řádové sestry ho jednomyslným hlasováním schválily. Úřadu se ujal 15. listopadu 1779.²¹⁶ Byl posledním proboštem chotětovského kláštera. Po smrti Marie Terezie nastoupil na trůn její syn Josef II. ovlivněný osvícenským absolutismem. Rušil všechny kláštery, které neměli vzdělávací, nebo charitativní využití. Řeholnice chotětovského kláštera se věnovaly pouze chórovým modlitbám a rukodělným činnostem, klášter byl tedy zrušen mezi prvními v roce 1782. Po 586 letech byla ukončena historie premonstrátského kláštera v Chotěšově, kdy jej opustili poslední řeholnice klášter, tehdy v počtu 44 sester²¹⁷ byla jim vyplacena renta a rozešly se do různých míst.²¹⁸

3.5 Život v klášteře

Pro nastínění života v klášteře je nutné si podrobněji popsat konkrétní stránky každodenních povinností řádových sester a důležité je také prostředí v jakém žily.

3.5.1 Hospodaření kláštera

Oproti tepelskému klášteru, jehož pozemky se rozkládaly na větrné náhorní plošině Tepelské vrchoviny, měl chotětovský klášter, ohledně výnosů, lepší klimatické podmínky v mírně zvlněné krajině, což celkově ovlivňovalo hospodaření. Královské donace ve 13. století zapříčinily rychlý růst pozemkové držby v počátcích kláštera. Některé vsi byly darem od krále, například Václav I. daroval klášteru Zbůch a Újezdec.

Písemný zápis majetku dokládají listiny, například z roku 1273, kdy byly klášteru stvrzeny vsi, 37 lokalit na Chotěšovsku a dalších 6 na Litoměřicku: Chotěšov, Mantov, Dobřany, Vstiš, Losina, Černotín, Lažany, Přetín, Zichov, Jíharce, Staňkov, Ohučov, Holýšov, Hnidousy, Střelice, Lelov, Stod, Lisov, Bítov, Dolní a Horní Sekyřany, Přehýšov, Záluží, Kotovice, Sedlec, Hoříkovice, Týnec, Zbůch, Červený Újezd, Uherce, Nýřany,

²¹⁵ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 94.

²¹⁶ KRČEK, J., *Rušení klášterů na Plzeňsku, Kladruby, Plasy a Chotěšov v době Josefských reforem*, s. 128.

²¹⁷ Tabulka 3.

²¹⁸ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 97.

Kamenný Újezd, Líně, Vejprnice, Jezná, Trnová. Na Litoměřicku: Hrušovany, Prachová, Trnová, Vrutice, Svařenice a Libochovice.²¹⁹

Základními movitostmi kláštera byly naturální dávky poddaných, měnící se v průběhu zhruba sta let v peněžní dávky. Statek se tak stal podkladem pro feudální rentu.

Ve Stodu, které bylo poddanským trhovním městečkem, převažovala zemědělská výroba. Poddanské povinnosti, dle dochovaných urbářů, byly vypláceny buď v naturáliích, nebo finančně. Například na Velikonoce odváděný beránek mohl být vyplacen. Naopak práce byly vypláceny pouze finančně, například za senoseč, žně, orání, odvoz... Dodržoval se tzv. trojhonný systém, tedy rozlišení na jař, ozim a úhor. Povinnost roboty byla několik dní v roce a poddaní platili peněžité dávky dvakrát do roka.²²⁰ Klášter platil královské berně. Mohl prodávat či zastavovat vsi, lesy, rybníky a podobně.²²¹

Kláštevní hospodaření bylo ukončeno souhrnnými výkazy České státní účtárny roku 1782, kdy byl klášter zrušen. Materiály jsou ve fondu Národního archivu v Praze.²²²

3.5.2 Architektura

V období renesance a baroka nové i rekonstruované stavby často vznikaly na původních místech. K budování konventu patřily i další budovy, například hospodářské dvory podobné civilním dvorům, hlavně z důvodu stejné funkce. Základní část se neměnila, byl jím chrám a přilehlá klauzura, měnila se pouze fasáda dle aktuálního

²¹⁹ *Locum ipsum, in quo prefatum monasterium situm, cum omnibus pertinentiis suis, villam Chotessouicli cum hominibus, Manton cum foro et iurisdictione temporali et omnibus pertinetiis et appenditiis suis, villam Dobran cum foro et cum duabus ecclesiis, videlicet sancti Viti et Sancti Nicolay, ac omnibus pertinentiis suis, de Wsusche, do Lozina, de Cernotin, de Lesan, de Pretino, de secunda Cernotin, de Wzehono et de iuharche villas cum omnibus appenditiis et pertinentiis earundem, villam de Ztankon cum ecclesia sancti Iacobi et cum foro et ceteris pertinentiis et appenditiis earundem, de Chuchon, de Holissono, de Hnidouizi, de Ztelici, de Lelouo, de Ztod, de Lizzono et de Bitono villis cum universis appenditiis et pertinentiis earundem, villam de Zekirene cum capella sancti Gastuli et aliam villam de Ceckitam, de Preisson, de Zaluse, de Kotonici, de Cedlte, de Horekonici, de Thynech, de Zbonen, de Ugezdech, de Wherti, de Nirane et de alia Wcedech et de Leni villas cum omnibus appenditiis et pertinetiis earundem, medietatem ville de Oyprinich, de Iezuowi et de Tornona villas cum omnibus attinentiis et pertinentiis earundem... villam de Hrussouene cum capella sancti Gothardi, villam de Praona cum ecclesia sancti Nicolay, villas de Ternoua, de Wrutice, de Zuaremirici et Luthochonici cum omnibus appenditiis et per timentiiis earundem.* KUBÍN, P., *Blahoslavený Hroznata, Kritický životopis*, s. 173-176.

²²⁰ ČORNEJ, P., ČORNEJOVÁ, I., RADA, I., VANÍČEK, V., *Dějiny zemí koruny české I*, s. 84.

²²¹ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 108-109.

²²² Tamtéž, s. 118.

slohu.²²³ Pokud přicházely změny, týkaly se prelatur. Vzhledem k postavení prelátů, které bylo srovnatelné s postavením šlechticů, se i jejich sídla podobala sídlům šlechtickým.²²⁴ Zahrada za konventem byla užitková, v období baroka specificky pravidelně uspořádaná.²²⁵

Výše zmíněná charakteristika se uplatnila i v případě chotěšovského kláštera, o jeho původním vzhledu z doby založení se můžeme pouze domnívat. Jediný dochovaný obraz s náznaky původní dispozice pochází pravděpodobně ze 17. století a lze jej, zrestaurovaný, vidět v klauzuře tepelského kláštera.

Z doby, kdy začala výstavba, tj. po roce 1200 a dokončení hrubé stavby kolem roku 1230, lze soudit, že byl vystavěn v románském, nebo románsko-gotickém slohu. Velkolepost typická pro stavbu klášterů byla již na počátku 13. století ovlivněna gotikou.²²⁶ V polovině 18. století byl však celý areál přestavěn v pozdně barokním, respektive rokokovém stylu a původní fragmenty by mohly být objeveny jen při archeologickém průzkumu. Fragmenty proto, že tehdy bylo běžné při přestavbě druhotného využití.

V období založení a vystavění kláštera byl postaven i původní chrám zasvěcený svatému Václavu, v němž byla pohřbena Vojslava. Ten byl roku 1421 vypálen husity, a za probošta Tristana opraven a znovu vysvěcen.²²⁷

Roku 1590 byla v rámci renesančních úprav zvýšena klášterní zeď.²²⁸ V letech 1614 – 1616 byla nově vystavena prelatura, zbořen a nově vystavěn konventní chrám. Náklady na jeho výstavbu přesáhly 11 000 zlatých rýnských.²²⁹ V roce 1683 došlo k přestavbě konventu, pravděpodobně v raně barokním slohu. Probošt Pelletz nechal postavit klášterní bránu s věží a kancelářskou budovu. Probošt Michael Kastl vystavěl nový kůr pro řádové sestry, dva nové vchody do chrámů, zvětšil kapli a pod ní založil pro řeholnice hrobku. Roku 1671 byla opravena sakristie a hovorna konventu s novými okny a štukovou výmalbou, roku 1676 přibyla fontána na nádvoří a v zahradě kašna. Podobně, jako jiné

²²³ VLČEK, P., SOMMER, P., FOLTÝN, D., *Encyklopedie českých klášterů*, s. 87.

²²⁴ Tamtéž, s. 88.

²²⁵ Tamtéž, s. 89.

²²⁶ ČORNEJ, P., ČORNEJOVÁ, I., RADA, I., VANÍČEK, V., *Dějiny země koruny české I*, s. 73.

²²⁷ KOLEKTIV AUTORŮ, *Chotěšov a jeho dominanta*, s. 198.

²²⁸ Tamtéž, s. 176.

²²⁹ Tamtéž, s. 177.

klášterní zahrady 17. a 18. století, i chotětovská klášterní zahrada s barokními prvky, byla reprezentativním místem oddechu připomínající zámecké zahrady.²³⁰

O 2 roky později byly zbořeny a nově postaveny obě kostelní věže, do jedné z nich byl umístěn zvon.²³¹ Renovovány byly také kaple sv. Víta, všechny střechy a průčelí, roku 1680 se přistavěly nové stáje a obydlí služebnictva. V rozmezí let 1690–1692 se vyměnila střecha konventu, chrámu i probošství a byly pořízeny měděné okapy. Do jedné z věží nechal probošt Peterka umístit hodiny, v kostele umístil ostatky sv. Justina a mučedníků Theodora, Voršily a Benedikty. Pořídil i několik nových oltářů zasvěcených sv. Kateřině, sv. Martinovi a dalším.²³²

V roce 1734 byl položen základní kámen stavby nového konventu. Stavitelem byl pravděpodobně Jakub Auguston mladší, práci však nedokončil (zemřel 1735), to se podařilo až jeho nástupci Kryštofu Františku Schmidtovi.²³³

V roce 1734 se položením základního kamene započala stavba konventu tak, jak jej můžeme vidět dnes. Původního architekta Jakuba Augustona po smrti nahradil pravděpodobně italský stavitel Petr Pavel Columbani. Dne 22. září 1750 přišly řeholnice do nové části konventu (stará část byla stržena a čtverhrannost konventu byla dokončena o 6 let později). Klášter byl zrušen pouhých 32 let po této rekonstrukci v roce 1782. Vybavení kostela, konventu i prelatury se převezlo do jiných kostelů. Po požáru roku 1837 byl kostel zbourán.²³⁴

Mědirytina pocházející z roku 1736, popisuje podobu kanonie před poslední přestavbou, a vzhled kláštera přibližuje nápis ve spodní části: *„Na rozsáhlé terase ohraničené dvěma barokními věžemi, z nichž levá sloužila jako vodojem, stojí velká obdélníková budova s opěráky, tedy starý konvent sester. Za ním je vidět jedna z věží klášterního kostela sv. Václava a za ní kostelní loď s gotickým kněžištěm. Zpoza něj po levé straně viditelný (obloučkový) štít patřící probošství (prelatuře), ke kterému přiléhá kaple sv. Víta s méně výraznou věží. Po levé straně, již mimo areál terasy, stojí farní kostel Panny Marie s farními budovami. Na opačné straně od konventu sester se nachází dvůr s*

²³⁰ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 142.

²³¹ KOLEKTIV AUTORŮ, *Chotěšov a jeho dominanta*, s. 198.

²³² Tamtéž, s. 198.

²³³ Tamtéž, s. 178.

²³⁴ KOLEKTIV AUTORŮ, *Chotěšov a jeho dominanta*, s. 198.

*budovou hospodářské správy panství a vstupní brána do areálu s věží. K těmto budovám přiléhá ohrazená vinice a dole u řeky je lázeň.*²³⁵

3.5.2.1 Popis klášterního komplexu

V současné době je možné vidět klášter, který byl zbudován v průběhu 17. – 19. století. Z původního kláštera bychom našli pouze fragmenty ve sklepeních pocházejících z období gotiky, na jejichž základech byly zbudovány nové objekty.

Celý objekt je obehnan vysokou zdí a tvoří lichoběžníkový půdorys. Do komplexu je několik bran z různých stran. Nejnovější z nich je na severní straně s mřížovými vraty. Na jižní straně, pod budovou konventu jsou mohutné a vysoké zdi tvořící trojúhelník (pro svůj tvar nazývaná Šípová zahrada), s věžemi po obou stranách. Tyto věže jsou čtyřboké, třípatrové, s plechovou kopulovitou střechou. Pod touto zdí, ve snižujícím se svahu, jsou připojeny zahrady ve stylu SALLA TERRENA²³⁶.

Budova konventu má 4 křídla a čtvercové nádvoří. Jednotlivá křídla mají, vzhledem k terénu, až 4 patra. Hlavní průčelí, nad mohutnou vysokou zdí, je členěné, přízemí s prvním patrem jsou společná celé budově. Dominantou jižní části je vystupující rivalit s nadstřešním pavilónovým patrem.²³⁷ Uvnitř jižního křídla je velké, pětiramenné schodiště, nahoře ukončené pilíři s římsou. Na plochem stropě je freska se zobrazením řeholnic vstupujících do nebe, vedeny anděly a Bůh Otec, který je přijímá. Níže stojí novicky, jimž je nebe prozatím vzdálené. Tato freska nese název *Putování řeholnic k Bohu*. Tématem byl motiv spícího Jákoba, jemuž se ve snu zjevil žebřík s anděly. Žebřík na malbě nahrazuje schodiště. Autorem této malby je František Julius Lux, který v klášteře pracoval v období mezi roky 1754 – 1756.²³⁸

V kapitulní síni je další Luxova malba znázorňující život Panny Marie a zakladatelů Hroznaty s Vojslavou. Pannu Marii nesou andělé k nebesům, dále je zde Hroznata, který má v italské Alálii nastoupit na loď a odplout do Jeruzaléma v rámci křížové výpravy. Je zde vyobrazena také Panna Marie a Hroznata, žádající ji o odpuštění, protože se zalekl bouře na moři a rozhodl se v cestě nepokračovat. V další části je umírající Vojslava s

²³⁵ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 143-144.

²³⁶ Salla Terrana - stavba typická pro období baroka, propojení budovy se zahradou sloužící k relaxaci.

HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 132.

²³⁷ KOLEKTIV AUTORŮ, *Chotěšov a jeho dominanta*, s. 178.

²³⁸ Tamtéž, s. 188.

jeptiškami a kněžími.²³⁹ Rokoková pastýřka s květinami zdobícími její klobouk, holí a brašnou, ovce a andělky, znázorňuje Pannu Marii coby ochránkyni lidstva. Na fresce je také vyobrazena se štítem a zbraní jako ochránkyně nevinnosti a ochraňující zvířata, která symbolizují nepřátele. Nad okny jsou biblické motivy ze Starého zákona.²⁴⁰ V jižním křídle dále nalezneme refektář²⁴¹ a velký sál.

V severovýchodní části komplexu je budova prelatury²⁴² s půdorysem ve tvaru kříže, jednopatrová se schodištěm v jižní části, na němž je kovaná železná mříž tvořená spirálami kolem klášterního znaku a koruny s nápisem BH 1739.²⁴³

Do klášterního komplexu patří i hospodářské budovy. Lesní úřad na západní straně, stáje, chlévy a stodoly na severní straně, sýpka na jižní straně a pod ní pivovar.²⁴⁴

3.5.3 Vnitřní zařízení kláštera

Zařízení kláštera bylo účelové pro naplnění potřeb jeho obyvatel. Kostel byl vybaven zařízením určeným především k modlitbám a chórovým zpěvům. Byly zde varhany, oltáře, ale také bohoslužebná roucha, kalichy, svícny, kříže, paramenty²⁴⁵, kasule...²⁴⁶ Některá bohoslužebná roucha byla šita a zdobena v klášteře řeholnicemi, stejně tak i například pokrývka Vojslavina hrobu. K tomu se používali nejružnější zlatené střípce, perly, hedvábí. Konvent byl přizpůsoben každodennímu životu, byla zde kapitulní síň určená k setkávání obyvatel za účelem především společného předčítání. Dalším společným prostorem byl refektář, který sloužil ke společnému stravování, ale vzhledem ke společným setkáváním, také například k řešení provozních záležitostí. Do těchto prostor konventu, ale i například do pracovny či dormitáře²⁴⁷ byly pořizovány obrazy, nábytek, židle, lavice, stoly, do refektáře rovněž nádoby či přístroje.²⁴⁸ Veškeré zařízení kláštera bylo obměňováno dle finančních prostředků a požadavků i vkusu proboštů.

²³⁹ Tamtéž, s. 192.

²⁴⁰ KOLEKTIV AUTORŮ, *Chotěšov a jeho dominanta*, s. 193.

²⁴¹ Refektář - společná jídelna.

²⁴² Prelatura - Proboštství - budova představeného.

²⁴³ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 137.

²⁴⁴ Tamtéž, s. 138.

²⁴⁵ Paramenty - textilie užívané při liturgii.

²⁴⁶ Kasule - liturgické mešní roucho.

²⁴⁷ Dormitář – ložnice.

²⁴⁸ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 148-149.

Například Adam Rudrish nechal opravit kostel a umístil do něj nové oltáře a varhany. V roce 1653 tam postavil další nové oltáře probošt Bandhauer, a to konkrétně oltáře sv. Kateřiny, sv. Martina, sv. Jana a sv. Petra a Pavla. Nový kůr pro sestry vystavěl probošt Kastl, zřídil zde také dva nové vchody a založil hrobku pro jeptišky.²⁴⁹ V dobách, kdy musel probošt s konventem opustit klášter, brali vzácné předměty s sebou, například v roce 1674 byl klášterní majetek uchován na Strahově, pro představu se jednalo o velký zlatý kříž s kameny, zlacená berla z mědi, zlatý kalich, zlatý náprsní kříž se stříbrným řetězem, prsteny s drahokamy, stříbrné pozlacené pedum²⁵⁰ a další.²⁵¹

3.5.4 Klášterní knihovna

Vzhledem k zaměření kláštera byly knihy především náboženské, určené k liturgii. Mezi nejvýznamnější exempláře chotětovské klášterní knihovny můžeme zahrnout: tepelské desideratum, Sulkův misál, misál²⁵² z doby kolem roku 1340, rukopis premonstrátského rituálního z roku 1376, misál se sekvencemi k sv. Ludmile a sv. Václavu, Chotěšovské nekrologium z roku 1489, vnitřní klášterní předpisy, urbáře a další. S největší pravděpodobností byla k třístému výročí zakladatelovy smrti svázána redakce *Života bratra Hroznaty*.²⁵³ Z Bandhauserových spisů jsou to například *Leben Hroznatas* z roku 1642, dvě zpracované magdeburské tragédie *Diarium* a *Tagebuch*, dále pak jeho pracovní rukopisy s řádem svěcení a žehnání. Dalšími jsou prvotisky lipského Brandisova *Žaltáře* z roku 1485, který je světovým unikátem. Probošti měli některé knihy v osobním vlastnictví. Ty byly opatřeny osobními *supralibros* a iniciály: Pavel Herolt (PHCP), Zachariáš Bandhauer (ZBPC) Adalbert Peletz (APPC).²⁵⁴

3.5.5 Vnitřní poměry v klášteře

3.5.5.1 Funkce řeholnic:

K organizaci života v klášteře měly sestry rozděleny funkce dle přidělených povinností a zodpovědností. Následně jsou uvedeny jednotlivě, včetně označení jak pro řádové sestry se složeným slibem, tak sester bez slibu. Nejvyšší titul měla priorissa, tedy

²⁴⁹ KOLEKTIV AUTORŮ, *Chotěšov a jeho dominanta*, s. 198.

²⁵⁰ Pedum - biskupská berla.

²⁵¹ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 149.

²⁵² Misál - mešní kniha s modlitbami.

²⁵³ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 156-157.

²⁵⁴ Tamtéž, s. 159.

převorka, nejvyšší představená kláštera. Její zástupkyní byla podpřevorka subpriorissa. Dohlížením nad denním řádem byla pověřena circatrix, cirkátorka. Konventní pokladnu spravovala procuratrix, klášterní jídelnu refectorarie, oděvy vestiaria. Každá tato správkyně měla pomocníci adiunctu. Na nové členky konventu dohlížela magistra novitiarum, nad chodem klášterní nemocnice pak magistra infirmarum. Portaria měla své místo u vchodu do konventu, kantorkou byla cantrix a pěvecký chór vedla rectrix chori figuralis. Sestry se složenými sliby byly označovány jako professy a laické sestry, které měly na starost manuální činnost, byly titulovány jako conversa.²⁵⁵

3.5.5.2 *Denní řád a činnosti*

V počátcích historie klášterů byly ženy přijímány do klášterů mužských, kde vykonávaly nejrůznější práce, například vaření, šití, praní prádla, ale i péči o nemocné či ženské návštěvy. Nejprve bylo běžné soužití mužů i žen v jednom klášteře, takzvaných podvojných, avšak přísně se dodržovala pravidla oddělení.

Pro velký nárůst počtu žen v klášterech, a také vzhledem k pohoršení i skandálům, byly tyto podvojně kláštery zrušeny a započaly se zřizovat ryze ženských klášterů.²⁵⁶ Chotětovský klášter vznikl počátkem 13. století, tak jako mnoho jiných samostatných klášterů pro ženy. Pro jejich kontemplativní život byl spravován mužským patronátním klášteřem.²⁵⁷

Přísná klauzura řeholnicím zakazovala jakýkoliv kontakt s návštěvníky kostelu, i chór byl oddělen dle možností kostela, například balkonem v patře. Pouze ohrožení byla situace, kdy se sestry mohly dostat mimo klášter a mezi jiné lidi. Řeholnice nemohly tedy samovolně opouštět klášter, pouze se svolením převorky, což se stávalo jen výjimečně, například při úmrtí rodičů. Řeholní život se odehrával za zdmi kláštera, v tichosti, bez komunikace, nebyla-li nezbytná. Život řádových sester byl o komunikaci s Bohem, jeho chválám a modlitbám k němu. Nesetkávaly se s jinými lidmi, úřední záležitosti obstarávaly představené – převorka a podpřevorka.

Dle dochovaných částí tepelských rukopisů převážně ze 17. a 18. století je možné sestavit pravděpodobný denní řád premonstrátek žijících v Chotěšově. V běžný, všední den, byl budíček v 5:45 (dle ročního období i dříve). V 6:15 byl čas první modlitby se

²⁵⁵ KRČEK, J., *Rušení klášterů na Plzeňsku, Kladruby, Plasy a Chotěšov v době Josefských reforem*, s. 131.

²⁵⁶ KUBÍN, P., *Blahoslavený Hroznata, Kritický životopis*, s. 150.

²⁵⁷ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 119.

čtením, ranní chvály a modlitby Anděl Páně. Poté, v 6:50 nadešla chvíle rozjímání. V 7:30 se konala konventní mše svatá, následovaná modlitbou dopolední v 8:10. Snídaně se nepodávala, a tak se řeholnice věnovaly zaměstnání (duchovní četba, poslech předčítání, studium, ruční práce...) až do 11:45, což byl čas polední modlitby. Prvním jídlem byl oběd v 12:00, následován chvílí oddychu a dalším zaměstnáním. V 17:30 byl čas pro růženec, v 18:00 pak modlitba odpolední následovaná chvílí pro rozjímání, Anděl Páně a nešpory. V 18:30 zasedly sestry ke druhému a poslednímu jídlu, večeři. Po chvilce osobního volna, ve 20:30 byl čas na adorace a výstav nejsvětější svátosti oltární. Ve 21:00 byla modlitby před spaním. Večerní a noční klid, takzvané přísné mlčení *silencium*, začínal ve 21:30. (v zimě zhruba již ve 20:00 a trval do 4:00).²⁵⁸ O nedělích býval denní režim téměř stejný, jako v jiné dny. Rozdíl se týkal pouze práce, která byla omezena jen na nejnutnější zabezpečení chodu kláštera. Také jídlo bylo pouze dvakrát denně, i když oběd býval v neděli honosnější.²⁵⁹

Vedly svůj každodenní život dle stanoveného řádu, jenž musel být zcela dodržován. Z roku 1380 máme dochovanou listinu týkající se denního stravování a oblečení. Například obědy tři dny v týdnu tvořily 4 chody – vařené či pečené maso, luštěniny, vejce a příkrm, ostatní dny byla jídla bezmasá a v pátek se podávaly maštěné ryby. Pokud byl nějaký svátek, přidával se pátý chod, či se navýšila kvalita a množství podávaného jídla. Šaty se přidělovaly každé dva roky. O Velikonocích dostávaly řeholnice, jež měly složený slib, plášť. Pod pláštěm se nosil peplos z látky zvané knent. Na spodní šat dostávaly řeholnice od probošta látku, jejíž množství ovlivňovala funkce. Převorka měla nárok na 14 loktů, podpřevorka na 13, ale novicky před slibem pouze na 3,5 lokte. K tomu každá dostala pár střevíců. Zimní šat byl rozdělován v období svátku sv. Václava, kdy dostávaly kožešinu a zimní sukno. Stejně, jako šat dostávaný na jaře, tak i zimní se po jednom roce nošení odkládal a byl přidělen mladším sestrám před slibem, které na nový neměly nárok. Všechny řeholnice dostaly přidělené na zimu boty a závoj.²⁶⁰

Počet sester v chotětovském klášteře byl různý, dle období. Ve středověku byl jejich počet 20 – 30, v 16. století (v době úpadku) pouze několik jednotlivkyň, naopak v době přelomu 17. a 18. století stoupl jejich počet k 40 (jako v té době v Doksanech).²⁶¹

²⁵⁸ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 120-121.

²⁵⁹ Tamtéž, s. 121.

²⁶⁰ KOLEKTIV AUTORŮ, *Chotěšov a jeho dominanty*, s. 160.

²⁶¹ Tamtéž, s. 129.

Pohřbívání probíhalo rovněž v areálu konventu, od 60. let 17. století k tomuto účelu byla vystavěna krypta pod kaplí klášterního kostela.²⁶² Zrušení kláštera

Jak už bylo zmíněno, chotěšovský klášter byl mezi vybranými kláštery stanovenými pro uzavření, což mělo předepsaný postup. Nejprve došlo k omezení autonomie řeholních řádů a domů prováděné pomocí česko-rakouské kanceláře. Následně byl vydán dekret zakazující styky se zahraničními představenými a následovalo nucené podřízení klášterů biskupům, či vyhoštění řeholníků cizího původu. Dne 29. listopadu 1781 Josef II. nařídil sepsat „neužitečné“ kláštery a jejich majetek. V březnu 1781 byl dekretem zakázán jakýkoliv styk s francouzským klášteřem v Prémontré.²⁶³

Neužitečnými byly myšleny ty, které se nevěnovaly výuce, vědě, či charitě. Následným *Dvorským dekretem* z 12. ledna 1782 pak byly tyto kláštery definitivně uzavřeny. Ve dvou vlnách bylo zrušeno celkem 74 českých klášterů z celkového počtu 154, z toho 74 mužských s 960 řeholníky a 13 ženských s 380 jeptiškami.²⁶⁴

3.5.5.3 Průběh rušení kláštera

Důvodem zrušení kláštera bylo, že jeho zaměření nebylo ani výchovné, ani charitativní, ale věnované chórové modlitbě, drobné manuální práci a kontemplativnímu životu v klauzuře.²⁶⁵

V chotěšovském klášteře byl stejný postup zrušení jako u ostatních. Do kláštera přijela komise úředníků. Vstupu předcházelo zrušení klauzury arcibiskupem či biskupem. Představený kláštera byl informován o zrušení, načež musel předat klíče od pokladny, archivu i zásobárny. Podpisem preláta a všech ostatních obyvatel konventu souhlasili se zrušením kláštera a odevzdáním veškerého majetku.²⁶⁶

Dne 18. března 1782 přijel do Chotěšova Kazimir Wiedersperger z Wiederpergu, hejtman plzeňského kraje, s oznámením o zrušení kláštera dekretem z 8. března 1782. Vzhledem k nutnosti zrušení klauzury *ordinariátním dispense* se oficiálně řeholnice dozvěděly o rušení kláštera až 22. března, tedy o čtyři dny později.²⁶⁷

²⁶² HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 129.

²⁶³ KRČEK, J., *Rušení klášterů na Plzeňsku, Kladruby, Plasy a Chotěšov v době Josefských reforem*, s. 129.

²⁶⁴ Tamtéž, s. 13-14.

²⁶⁵ Tamtéž, s. 129.

²⁶⁶ KRČEK, J., *Rušení klášterů na Plzeňsku, Kladruby, Plasy a Chotěšov v době Josefských reforem*, s. 22.

²⁶⁷ Tamtéž, s. 129.

3.5.5.4 *Osudy posledních obyvatel kláštera*

Obyvatelky kláštera měli lhůtu pěti měsíců, během níž jim byla vyplácena renta. Po tuto dobu se musely rozhodnout, zda odejdou do civilního života, nebo vstoupí do řádu voršilek věnujících se výchově, popřípadě do řádu alžbětinek, které se zabývaly charitou.²⁶⁸

Průměrný věk řeholnic v době uzavření byl 46 let, přičemž nejstarší Agnes Novákové bylo 79 let a byla laickou sestrou, která žila v klášteře 55 let. Augustina Peterková, chórová sestra žijící v klášteře 53 let měla v době odchodu 71 let. Chórové sestře Hermanně Bayerové bylo 26 let a byla nejmladší členkou konventu.²⁶⁹

Většina sester pocházela ze západních a severozápadních Čech, některé byly rodačky přímo z Chotěšova, jedna byla z Prahy. Několik řeholnic přišlo ze zemí mimo Čechy – z Bavorska, Slezska a Lužice.²⁷⁰

Zajímavý pohled přináší sociální původ řeholnic v období zrušení. Xaveria Putzová se narodila do rodiny učitele v Číhané, Hermanna Bayerová do rodiny „pána ve službách chotěšovského panství“, Katharina Eberlová do rodiny „urozeného pána a správce chotěšovských lesů“. Tři členky měly šlechtický původ: Wenzeslava Ruebnerová z Ruebnerů, Michaela Wernerová z Wernerů a Veronika Walserová ze Syrenburku. To byl velmi malý počet šlechticů, protože od středověku až do poloviny 17. století přicházely do konventu pouze dívky ze šlechtických rodin.²⁷¹

Poslední převorkou byla sestra Benedikta Saitzová, její zástupkyní Kristofora Janková, cirkátorkou²⁷² Gertruda Bittermannová a 44 řeholnic. Vedle převora Nováka bylo v klášteře ještě 8 duchovních – provizor Raymund Hubl, Dominik Horn, správce sklepa Sigismund Löb, Gerlaucus (?), Raphael Schmidl, opatův sekretář Gabriel Dietzler, Thadeus Meixner a Clemens Kettner.²⁷³

Do posledního dne, 22. července 1782, byla vyplácena penze obyvatelům kláštera – 2 zlaté denně opatovi, ostatním kněžím 40 krejcarů. Převorce pak 1 zlatka a sestrám 30

²⁶⁸ Tamtéž, s. 22.

²⁶⁹ Tamtéž, s. 131.

²⁷⁰ Tamtéž, s. 131.

²⁷¹ Tamtéž, s. 132.

²⁷² Cirkátorka - dohlížela na plnění denního řádu, výhradně premonstrátská funkce.

²⁷³ KRČEK, J., *Rušení klášterů na Plzeňsku, Kladruby, Plasy a Chotěšov v době Josefských reforem*, s. 130.

krejcarů. K tomu jim byla vyplacena roční renta 200 zlatých a dalších 100 zlatých na nákup civilního oblečení.²⁷⁴

Po uzavření kláštera se poslední probošt Pavel Josef Novák odstěhoval do Dobřan, kde si zakoupil dům s číslem popisným 99 a pobíral doživotní rentu 1 460 zlatých ročně. Zemřel ve věku 71 let, 4. února 1797.²⁷⁵

3.5.5.5 *Soupis majetku při uzavření kláštera a jeho další využití*

Po odchodu klášterních sester a posledního probošta byla provedena inventarizace majetku. Movitosti byly z kláštera odvezeny, některé prodány v dražbě. Například kostelní lavice se převezly do jindřichohradecké synagogy, kovové náčiní, zlato a stříbro, dřevořezby, a další zařízení koupili v dražbě Židé. Od nich pak tepelští premonstráti vykoupili vzácný Sulkův misál.

Vzhledem k tomu, že během uzavírání kláštera byl podrobně sepsán inventář, je možné doložit, jaký majetek byl tehdy v klášteře. Kněžské předměty byly tříděny dle materiálu, například u posledního probošta to bylo: zlaté předměty – kříž na řetězu, 3 prsteny..., stříbrné předměty – umyvadlo s miskou, 2 svícny, kávová konvička, liturgické předměty..., cínové talíře, mosazné hodiny, noční lampy, 2 kompasy, porcelánový servis, skleněná cukřenka, obrazy, zrcadla, nábytek, dokonce i zbraně, knihy, lůžkoviny, prádlo a oblečení. Probošt vlastnil také devět koní, postroje a sedla, čtyři kočáry a také saně. Posledními položkami byly lahve vína a šampaňského.²⁷⁶

Sepsáno bylo také vybavení cel řeholnic a inventář klášterní knihovny čítající 921 svazků (pro srovnání – plaská cisterciácká knihovna obsahovala více než 12 000 svazků).²⁷⁷ Nemovitý majetek, který tehdy klášteru patřil, čítal 3 městečka, 39 vesnic, 8 dvorů, 5 mlýnů, 32 000 korců lesa a 14 rybníků. To vše připadlo novému náboženskému fondu, odkud jej v roce 1822 koupil kníže Karl Alexandr Thurn-Taxis.²⁷⁸ Stejně tak připadly náboženskému fondu i finance²⁷⁹.²⁸⁰ Patronátní fary Chotěšov, Lidice, Dobřany,

²⁷⁴ Tamtéž, s. 132.

²⁷⁵ Tamtéž, s. 133.

²⁷⁶ Tamtéž, s. 136.

²⁷⁷ Tamtéž, s. 137.

²⁷⁸ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 98.

²⁷⁹ Tabulka 1 a tabulka 2.

²⁸⁰ KRČEK, J., *Rušení klášterů na Plzeňsku, Kladruby, Plasy a Chotěšov v době Josefských reforem*, s. 140.

Sekyřany, Touškov, Stod, Holýšov a Úherce byly přiřazeny klášteru Teplá. Některé oltáře byly odvezeny do okolních kostelů, například do Litic, Stodu a Teplé. Relikvie byly přeneseny roku 1793, ostatky sv. Justina do farního kostela v Chotěšově, ostatky sv. Voršily, Theodora a ctihodné Vojslavi do tepelského kláštera.²⁸¹ Klášterní kostel zpustl, později vyhořel a roku 1822 byl zbořen a rozebrán.²⁸²

²⁸¹ HLINOMAZ, M., *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*, s. 151.

²⁸² Tamtéž, s. 99.

4 HISTORIE KLÁŠTERA OD JEHO UZAVŘENÍ PO SOUČASNOST

Z náboženského fondu²⁸³ vykoupil klášter s jeho celým movitým majetkem, počátkem roku 1822, kníže Karel Thurn – Taxis z Řezna za částku 1 080 000 zlatých. Klášter však nechal pustnout a roku 1837 navíc vyhořely dvě věže. Roku 1878 si klášter vzaly do pronájmu sestry z řádu Navštívení Panny Marie, konvent zrenovovaly a zřídily zde dívčí penzionát pro dcery z bohatých rodin. Vyučovalo se zde různým předmětům typickým pro středoškolské vzdělání a také cizím jazykům. Klášter stále patřil rodu Thurn – Taxis, ale pouze do roku 1925, kdy byl vydán zákon o pozemkové reformě, na jehož základě byl klášter zkonfiskován a Thurn – Taxisům zůstaly pouze hlavní budovy. Ty byly roku 1937 odkoupeny sestrami výše zmíněného řádu, které zde výchovný dívčí penzionát provozovaly až do počátku války v roce 1939.²⁸⁴

V období 2. světové války byl klášter využíván jako starobinec a ubikace pro dívky totálně nasazené v blízkých továrnách na výrobu střeliva. Starobinec vedly sestry i po válce, až do roku 1950, kdy klášter začal sloužit Československé armádě do roku 1973. Veškeré objekty byly zdevastovány, škoda ve výši 10 milionů přiznána, ale k odškodnění nikdy nedošlo.²⁸⁵ O pustošení kláštera vypovídá Karel Kryl, který v letech 1963-65 zde nějaký čas pobýval v rámci vojenské služby. V rozhovoru s Milošem Čermákem popisuje: „Přišel jsem do bývalého kláštera řádových sester v Chotěšově, který byl přeměněn v kasárna. Všechno bylo zpusťošené, jak to jen armáda dovede.“²⁸⁶ Dále popisuje, jak se konkrétně devastoval majetek kláštera: „Nejhorší bylo sledovat účelovou devastaci věcí, které už nešly zachránit. Vzpomínám na malování jídelny. To byl původní refektář, s nádhernou barokní freskou. Ta se rozsekala majzlíkem a pak se přestříkala vápem. Nemluvě o skladu zbraní, což byla kaple s vytlučenyými gotickými okny.“²⁸⁷

Poté patřil klášter Výpočetní a kontrolní ústředně spojů Praha a Státnímu ústavu památkové péče a ochrany přírody. Od 1. ledna 1991 byl krátkou dobu objekt v majetku obce Chotěšov, avšak již v srpnu téhož roku byl navrácen, v rámci restituce, řádu

²⁸³ Po zrušení kláštera přešel veškerý majetek Náboženskému fondu – viz výše.

²⁸⁴ www.klasterchotesov.eu/?st=historie citace 22. 3. 2017.

²⁸⁵ Tamtéž.

²⁸⁶ ČERMÁK, M., *Půlkacíř, Rozhovor Miloše Čermáka s Karlem Krylem*, s. 38.

²⁸⁷ Tamtéž, s. 39-40.

Navštívení P. Marie. Obec Chotěšov měla klášter ve správě a roku 2002 došlo k darování konventu této obci.²⁸⁸

V současné době se o klášter stará 15 dobrovolníků. Jejich činnost zahrnuje průvodcovskou službu, vedení muzea, kulturní akce, ale především se věnují opravám. Díky tomuto spolku byla opravena velká část kostela, konkrétně zrestaurování kamenného schodiště u hlavního vstupu, hlavní vchod do konventu, barokní dveře do kapitulní síně, obnova Luxovy fresky. Opraveno bylo také historické podzemí, sál refektáře, krov a střecha konventu. S restaurováním oken je spojena sbírka „Kup si své okno“, které se mohou zúčastnit návštěvníci i milovníci historie. Pro realizaci oprav jsou nutné dotace a sponzorské dary, což jsou také činnosti spolku. Roku 2002 byla uspořádána v chotěšovském klášteře vědecká konference u příležitosti výročí 800 let založení.²⁸⁹

²⁸⁸ www.klasterchotesov.eu/?st=historie citace 22. 3. 2017.

²⁸⁹ <http://www.hroznata.info/> citace 22. 3. 2017.

5 ZÁVĚR

Záměrem této práce bylo souvislé shrnutí historie kláštera, seznámení s životem v něm a s přiblížením nejvýznamnějších osobností nejen premonstrátského řádu, ale především zakladatele Hroznaty a jeho sestry Vojslavy. Zároveň jsem chtěla vyzdvihnout opomíjení této historicky cenné památky, která je v současnosti díky práci dobrovolníků opět v období rozkvětu.

Úvodní část byla věnována vzniku premonstrátského řádu, jeho historii, podstatě a principům, zakladateli sv. Norbertovi a jeho důvod k založení premonstrátského řádu ve francouzském Prémontré. Na část věnovanou příchodu premonstrátů do Čech navazuje další obsáhlá, pro celou práci stěžejní kapitola věnovaná ženskému klášteru v Chotěšově. V jejím úvodu jsou zmíněny důvody a průběh založení, s čímž souvisí následná část zaměřená na samotného Hroznatu zakladatele, klášterů v Teplé a v Chotěšově. Jako velice zajímavé a přínosné pro bližší poznání Hroznaty sledávám zkoumání pramenů a badatelské činnosti Petra Kubína a Milana Hlinomaze. Petr Kubín rovněž přináší vcelku podrobný rozbor života Hroznatovy sestry Vojslavy.

Neméně zajímavá část je věnována etymologii Hroznatova jména a výzkumu antropologa Emanuela Vlčka, který na základě svých výzkumů připouští příbuzenství Hroznaty s rodem Přemyslovců. V navazující části jsem se zaměřila podrobněji na založení samotného chotěšovského kláštera od výběru vhodného místa po nastěhování prvních řeholnic. Vzhledem k tomu, že tyto začátky trvaly několik let a není zaznamenán přesný rok založení, je uváděn v rozmezí let 1198 – 1210.

Samostatná část věnovaná historickým událostem majícím vliv na historii kláštera je pro přehlednost rozdělena do podkapitol dle jednotlivých staletí.

Souhrnně lze říci, že život v klášteře byl ovlivňován nejrůznějšími politickými událostmi a především probíhajícími válkami, kdy musely řeholnice několikrát opustit konvent a ukrývat se mimo klášter. Vliv na chod měly i morové rány, při nichž vymírali obyvatelé kláštera i poddaní. Tato období byla střídána s obdobími rozkvětu, kdy byl klášterní komplex opravován, zvelebován a k majetku se připojovaly další nemovitosti a obce.

Krátce po poslední přestavbě do podoby, jakou známe dnes, nastala doba uzavírání klášterů na příkaz Josefa II., která definitivně ukončila historii premonstrátského řádu v Chotěšově.

Pro představu života řeholnic jsem zařadila část věnovanou běžnému životu v klášteře, dennímu řádu, činností a také rozdělení funkcí řeholnic.

Neméně zajímavá kapitola je o uzavření kláštera, jejímu průběhu a osudům posledních obyvatel. Vzhledem k tomu, že se o celém procesu vedly podrobné zápisy a inventarizace majetku, je možné poměrně přesně popsat nejen tehdejší majetek kláštera, ale i konkrétní osoby žijící v konventu.

Poslední kapitola, která se krátce věnuje historii kláštera od jeho uzavření po současnost, avšak již nesouvisí s premonstrátským řádem. Po většinu času byl uzavřený a chátral. Po opuštění kláštera armádou, která zde sídlila od 50. let 20. století, byl v dezolátním stavu. Konkrétně bylo toto drancování zmíněno v rozhovoru Karla Kryla.

Souhrnně lze říci, že život ve středověku byl provázen především válkami, které se dotýkaly velkou měrou života v kláštorech. Tyto kláštery byly samostatnými hospodářskými komunitami, které spravovaly rozsáhlé pozemky k nim patřící. Chotěšovský klášter střídal ve své historii období rozmachu s obdobími úpadků. Vzhledem k rozhodnutí o uzavření kláštera už bohužel docházelo především k úpadku a až v posledních letech se opět vrací k vyzdvižení jeho odkazu alespoň obrazně, v podobě umožnění prohlídek pro návštěvníky. V současné době se velmi úspěšně zasazuje několik dobrovolníků celý komplex opravovat a udržovat pro návštěvníky. Jejich činnost je věnována žádostem o granty a sponzorské dary, ale i prohlídkám pro veřejnost či pořádáním kulturních akcí. Návštěvníky seznamují s historií také v mimořádných komentovaných prohlídkách o prostorách, kam je vstup povolen pouze výjimečně, například gotické a barokní sklepení, či zrekonstruovaný krov budovy konventu. Velmi přínosný shledávám projekt na podporu obnovení oken kláštera, kdy byla veřejnosti dána možnost zakoupení okna, pod které byl umístěn štítek se jménem finančního přispěvatele. A právě takový vztah k památkám pomáhá zachovávat odkazy historie pro další generace.

6 RESUMÉ

The goal of the qualifying paper is the analysis of the history of the Premonstratensian monastery from its founding to its cancellation. It is focused on the buildings and personalities committed to the monastery, the beginning and historical context and relevant ups and downs of fortune in the history of the monastery. The monastery complex was attacked several times during its history but it was always reconstructed again and rebuilt according to the architectonic styles of the time.

The paper is divided into several parts. The first part is focused on the beginning of the Premonstratensian Order, its founder St. Norbert, its principles and other personalities. The second part is focused on the coming of the Order to Bohemia, its beginning and development. The third part describes the founding of the monastery in Chotěšov and all the provosts who devoted their effort to the leading of the convent, contributed to its prosperity and protected it in unfavourable times. The next part is focused on everyday life of the nuns. The next part is focused on the founder of the monastery, blessed Hroznata and his sister Vojslava. The last part summarizes the history from the cancellation of the monastery to the present times. Enclosed pictures depict the exterior and the interior of the church, its founder and some documents.

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- ATTWATER, Donald. *Slovník svatých*. 2. vydání. Papyrus Vimperk 1993. Počet stran 439. ISBN 80-85776-06-5.
- BAUER, Jan. *Čeští světci a kacíři*. 1. vydání. MOBA Brno 2006. Počet stran 224. ISBN 80-423-2221-8.
- BUBEN, M. Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích II. díl, 1. Svazek. Řeholní kanovníci*. 1. vydání. Počet stran 164. Libri Praha 2003. ISBN 80-7277-086-1.
- ČERMÁK, Miloš. *Půlkacíř, Rozhovor Miloše Čermáka s Karlem Krylem*. 2. Doplněné vydání. Academia Praha 1994. Počet stran 168. ISBN 80-200-0187-5.
- ČORNEJ, Petr, ČORNEJOVÁ Ivana, RADA Ivan, VANÍČEK Vratislav. *Dějiny zemí koruny české I*. 1. Vydání. Paseka, Praha 1992. Počet stran 306. ISBN 80-85192-29-2.
- HLINOMAZ, Milan. *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*. 1. vydání. Veduta Cerhovice 2009. Počet stran 238. ISBN 978-80-86829-46-3.
- HLINOMAZ, Milan. *Klášter premonstrátů Teplá*. Státní okresní archiv Karlovy Vary, Edice Malé karlovarské monografie, svazek 2. Počet stran 319. ISBN 80-239-0337-3.
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Chotěšov a jeho dominanta*. 1. vydání, vydala obec Chotěšov 2002. Počet stran 248. ISBN 80238-8983-4 (v knize neuvedeno).
- KRČEK, Jakub. *Rušení klášterů na Plzeňsku, Kladruby, Plasy a Chotěšov v době Josefských reforem*. 1. vydání. Vydavatelství Západočeské univerzity v Plzni, 2013. Počet stran 195. ISBN 978-80-261-0250-2.
- KUBÍN, Petr. *Blahoslavený Hroznata, Kritický životopis*. 1. vydání. Vyšehrad Praha 2000. Počet stran 284. ISBN 80-7021-418-X.
- MARTINOVSKÝ, Ivan (uspořádal). *Minulostí západočeského kraje XXXVIII (sborník)*. 1. Vydání. Pro archiv města Plzně vydalo nakladatelství Albis international, 2003. Počet stran 336. ISBN 80-86067-86-6.
- MOUČKOVÁ, Miroslava. *Za časů přemyslovských knížat*. 1. vydání. Daryl Praha 2006. Počet stran 254. ISBN 80-901430-6-7.
- VLČEK, Pavel, SOMMER, Petr, FOLTÝN, Dušan a kolektiv autorů. *Encyklopedie českých klášterů*. 1. vydání. Libri, Praha 2002. Počet stran 784. ISBN 80-85983-17-6.
- WOZASEK, Bartholomeas, O. Praem. Tepl. *Der hl. Norbert, Stifter des Prämonstratenser-Ordens, und Erzbischof von Magdeburg*. Für die Drucklegung

durchgesehen von Oswald Mannl. Verlag von Georg Eichinger, 1914 Wien. ISBN neuvedeno.

Listiny

Hroznatův testament. Překlad dr. Karel Kalista. HLINOMAZ, Milan. *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*. 1. vydání. Veduta Cerhovice 2009. Počet stran 238. ISBN 978-80-86829-46-3.

Život bratra Hroznaty. HLINOMAZ, Milan. *Klášter premonstrátů Teplá*. Státní okresní archiv Karlovy Vary, Edice Malé karlovarské monografie, svazek 2. Počet stran 319. ISBN 80-239-0337-3.

www.catholica.cz

www.hroznata.info

www.hroznata.namiste.cz

www.klasterchotesov.cz

www.monasterium.kub.cz

www.premonstrati.org

www.premonstratky.cz

www.propamatky.info

8 PŘÍLOHY

Obrazová příloha

Letecký pohled na klášter Chotěšov. www.klasterchotesov.eu [online] Dostupné z <http://www.klasterchotesov.eu/fotografie/fotografie.php?im=os-klaster-chotesov-foto-038.jpg> Citace 15. února 2017.

Předválečný pohled na vstupní bránu a klášter. www.klasternizahrada.cz[online] dostupné z <http://www.klasternizahrada.cz/obrazky/history/08.html> Citace 19. 3. 2017.

Hroznata s Vojslavou. www.hroznata.namiste.cz [online] dostupné z <http://hroznata.namiste.cz/index.php?page=prilohy#priloha05> Citace z 19. 3. 2017.

Klášterní hřbitov v přilehlé zahradě. www.klasternizahrada.cz [online] Dostupné z <http://www.klasternizahrada.cz/obrazky/2009/12.html> Citace z 15. 2. 2017.

Hroznata. www.hroznata.namiste.cz [online] dostupné z <http://hroznata.namiste.cz/index.php?page=prilohy#priloha17>
Citace z 19. 3. 2017.

Stropní freska od Františka Julia Luxe. www.klasterchotesov.cz [online] Dostupné z <http://www.klasterchotesov.eu/fotografie/fotografie.php?im=os-klaster-chotesov-foto-012.jpg>
Citace z 15. 2. 2017.

Část fresky od Františka Julia Luxe v kapitulní síni. Foto autorka, červenec 2013

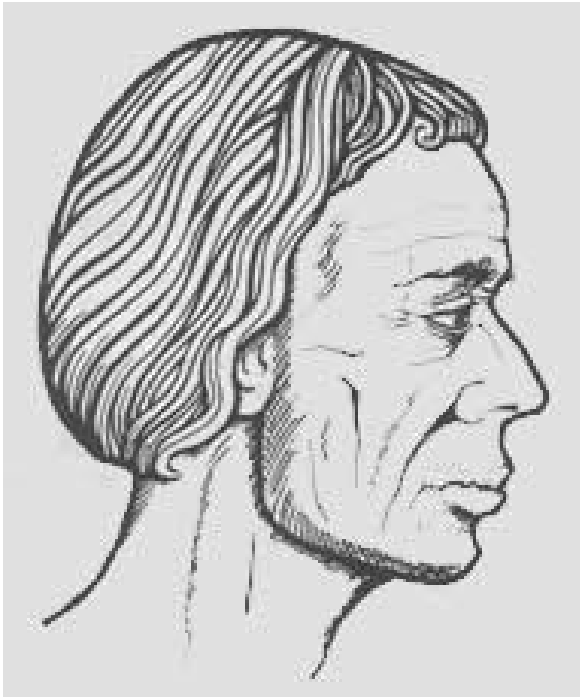
Kláster Teplá, průvod s ostatky sv. Norberta roku 1627. Speciální prohlídka s Mgr. Janou Oppeltovou PhD. (UP Olomouc). 21. května 2016, prohlídka od 13 hodin. Foto autorka.

Kláster Teplá, kovová socha Hroznaty. Speciální prohlídka s Mgr. Janou Oppeltovou PhD. (UP Olomouc). 21. května 2016, prohlídka od 13 hodin. Foto autorka.

Blahoslavený Hroznata. www.hroznata.cz [online] dostupné z <http://www.hroznata.info/hroznata.htm>
Citace z 19. 3. 2017.

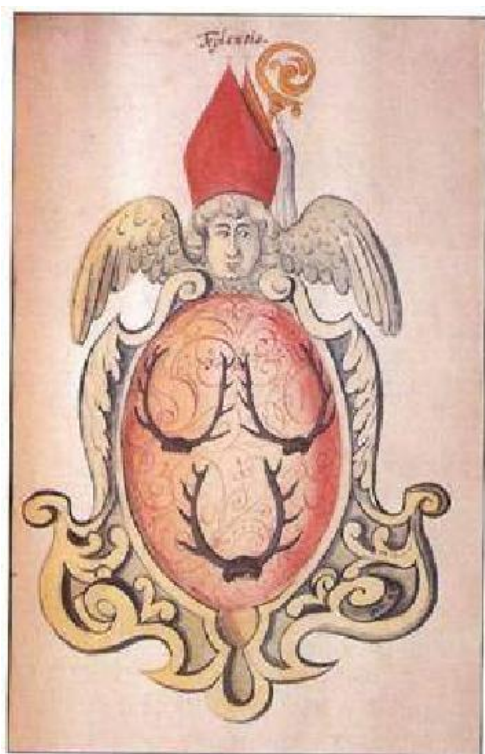
Náčrtek podoby Hroznaty. www.hroznata.cz [online] dostupné z <http://www.hroznata.info/hroznata.htm>
Citace z
15. 2. 2017.

Mědirytina kláštera od J. Stridbecka - podoba před barokní přestavbou. www.propamatky.info [online] dostupné z <http://www.propamatky.info/cs/zpravodajstvi/plzensky-kraj/tipy-a-inspirace/rozhovor-%7C-s-jaroslavem-curinem-o-cinnosti-spolku-klaster-chotesov/2804/> Citace 19. 3. 2017.

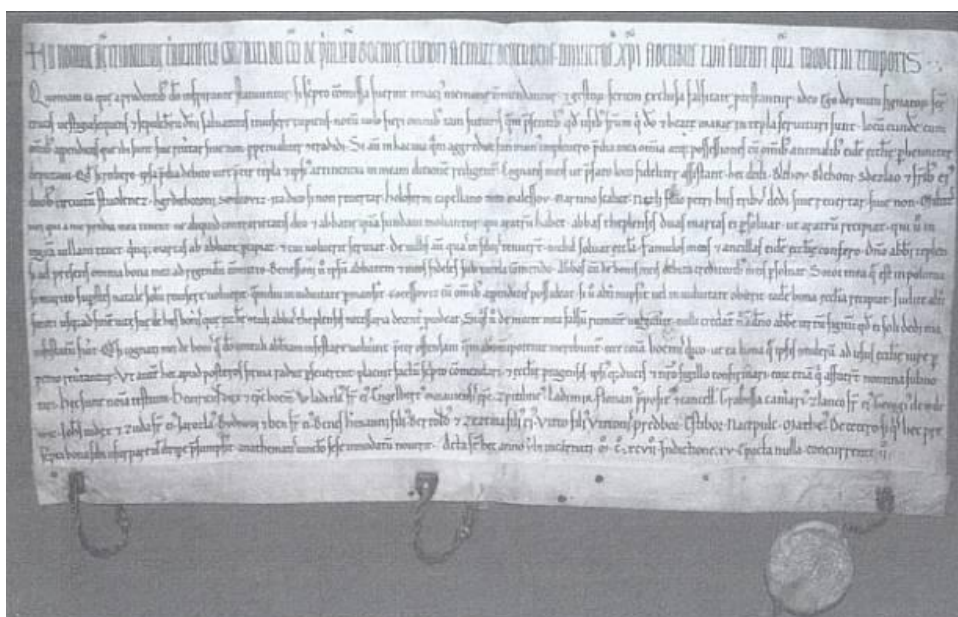
Hroznata před papežem Celestinem III.. www.hroznata.namiste.cz [online] dostupné z <http://hroznata.namiste.cz/index.php?page=prilohy#priloha06> Citace z 19. 3. 2017.

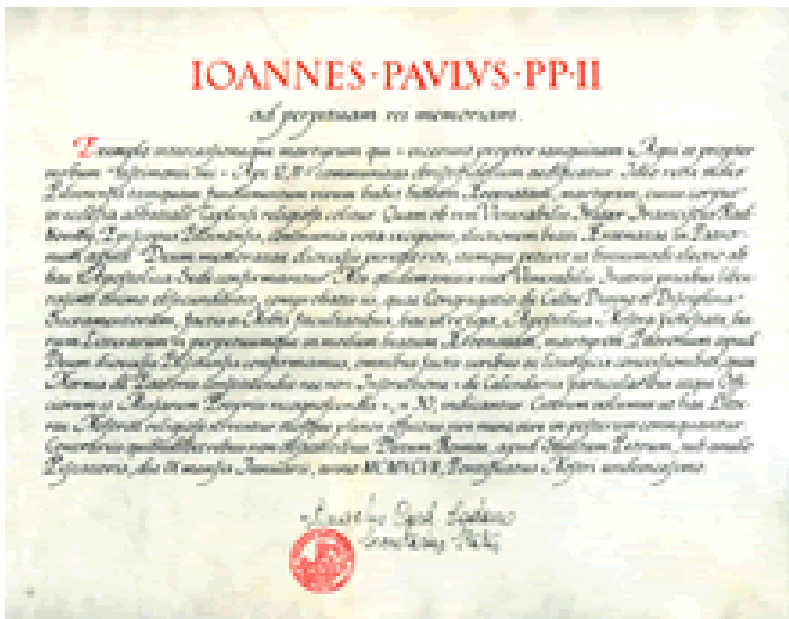
Znak s trojím parožím. www.hroznata.namiste.cz [online] dostupné z <http://hroznata.namiste.cz/index.php?page=prilohy#priloha18> Citace z 19. 3. 2017.

Pedum – biskupská berla se znázorněním Vojslavy, Hroznaty a také původní podoby chotěšovského kláštera. www.pruvodce.cz [online] dostupné z <http://www.pruvodce.com/klaster-tepla/expozice.php3> Citace 19. 3. 2017.

Hroznatova závěť z března 1197 – zakládací listina tepelského kláštera. HLINOMAZ, Milan. *Klášter premonstrátů Teplá*. s. 174

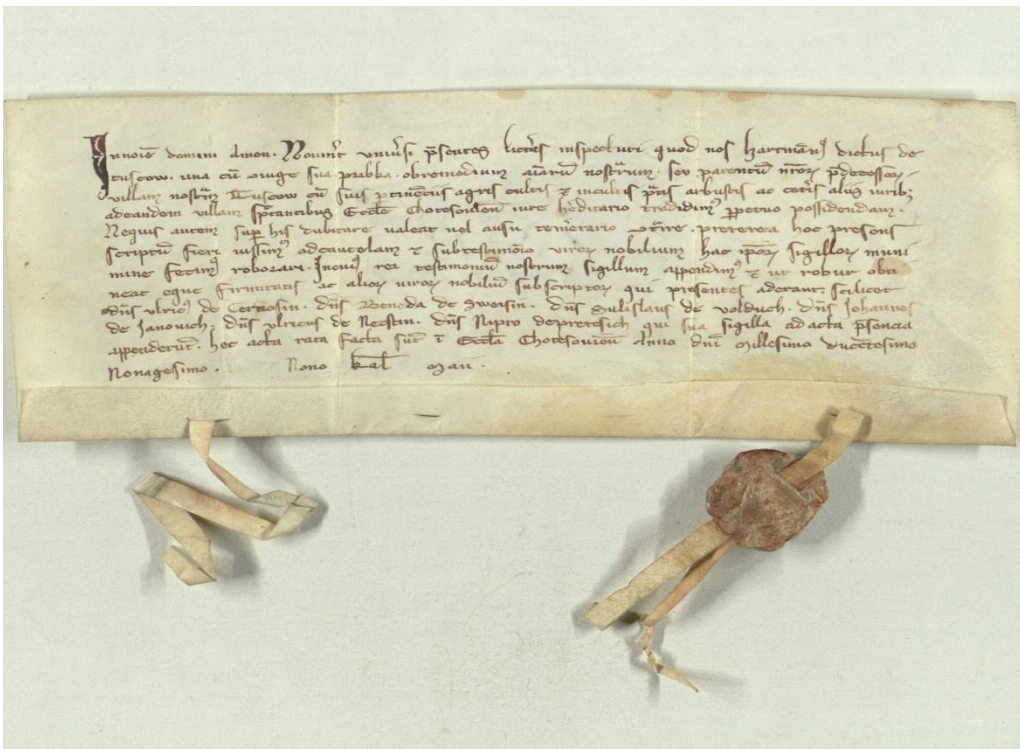
Bula papeže Jana Pavla II., prohlašující blahoslaveného Hroznatu patronem Plzeňské diecéze.
www.hroznata.cz [online] Dostupné z <http://www.hroznata.info/hroznata.htm> Citace z 19. 3. 2017.

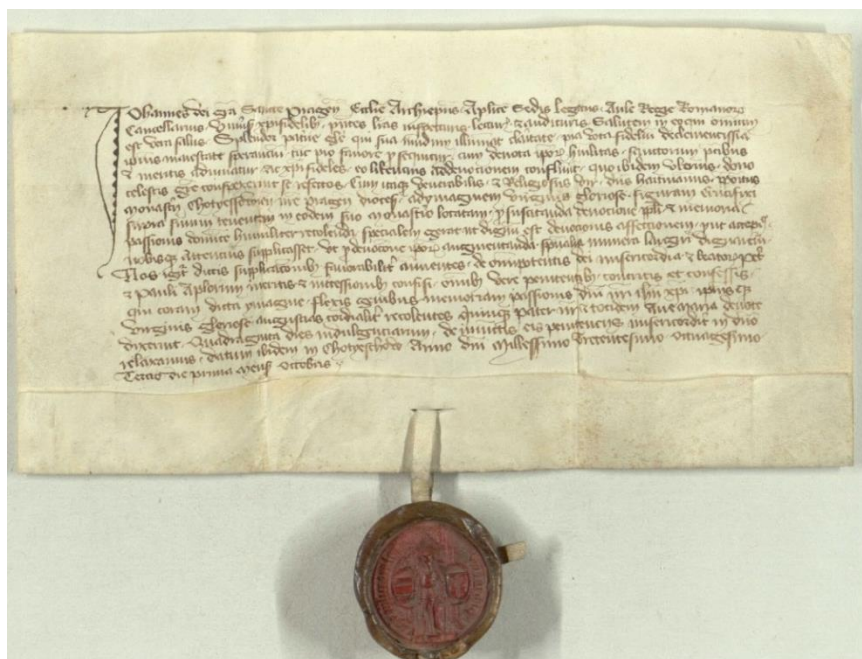
Listina, kterou král Václav I. daruje klášteru v Chotěšově vsi Dýšinu a Chrást z roku 1242.
www.monasterium.net
 Dostupné <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/ACK/8/charter?q=chotěšov> Citace z 19. 3. 2017.

Oznámení převorka a konventu dobřanského kláštera o dohodě ve sporu o kostely v Dobřanech s chotěšovským klášterem z 7. října 1272. [www.monasterium.net](http://monasterium.net/mom/CZ-NA/AZK%7CCChotesov/2057/charter?q=chotěšov) dostupné z <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/AZK%7CCChotesov/2057/charter?q=chotěšov> Citace z 19. 3. 2017.

Listina Hartmanna z Touškova, který daroval chotěšovskému klášteru ves Touškov. 23. duben 1290 [www.monasterium.net](http://monasterium.net) Dostupné z <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/AZK%7CCChotesov/2069/charter?q=chotěšov> Citace z 19. 3. 2017.

Listina Jana, arcibiskupa pražského, udělující odpustky věřícím, kteří se pomodlí před obrazem Panny Marie v chotěšovském klášteře z 1. října 1383. [www.monasterium.net](http://monasterium.net) Dostupné z <http://monasterium.net/mom/CZ-NA/AZK%7CChotesov/2126/charter?q=chotěšov> Citace z 19. 3. 2017.

Tabulková příloha

Tabulka 1. Jména zrušených klášterů na Plzeňsku odevzdané náboženskému fondu.

KRČEK, J., *Rušení klášterů na Plzeňsku, Kladruby, Plasy a Chotěšov v době Josefských reforem*, s. 152.

Klášter	Řád	Náboženskému fondu		% v rámci regionu
		Suma	%	
Plasy	Cisterciáci	1 400 282	11,93	41,53
Chotěšov	Premonstrátky	1 117 321	9,52	33,14
Kladruby	Benediktini	753 440	6,42	22,35
Plzeň	Dominikánky	27 596	0,24	0,82
Plzeň	Dominikáni	26 812	0,23	0,80
Štěnovice	Trinitáři	26 000	0,22	0,77
Stříbro	Minorité	19 924	0,17	0,59
Celkem		3 371 375	28,72	100

Tabulka 2. Jména premonstrátského řádu odevzdaného náboženskému fondu.KRČEK, J., *Rušení klášterů na Plzeňsku, Kladruby, Plasy a Chotěšov v době Josefských reforem*, s.141

Řád	Klášter	Náboženskému fondu		% v rámci řádu
		Suma	%	
Premonstráti	Chotěšov (ž)	1 117 321	9,52	60,73
	Doksany (ž)	646 869	5,51	35,16
	Milevsko (m)	75 725	0,64	4,12
Celkem		1 839 915	15,67	100

Tabulka 3. Přehled chotěšovských řeholic v době zrušení kláštera. Příjmení jsou uváděna v podobě, ve které jsou zaznamenány v pramenech (koncovka-in). Délka řeholního života je počítána od data oblečení řeholního šatu.KRČEK, J., *Rušení klášterů na Plzeňsku, Kladruby, Plasy a Chotěšov v době Josefských reforem*, s. 134-135.

Č.	Jméno a příjmení	Rok narození	Místo narození	Věk v době zrušení kláštera	Délka řeholního života	Funkce v době zrušení kláštera	Rok úmrtí	Dosažený věk
1.	Benedicta Saitzirin	1727	Přívozec	55	34	Převorka od roku 1780	1804	77
2.	Christophora Janckin	1723	Chomutov	59	38	Podpřevorka	1803	80
3.	Gertruda Bittermannin	1737	Toužim	45	29	Církátorka	1787	50
4.	Augustina Peterkin	1711	Wittgenau (Lužice)	71	53	Správkyně pokladny	1790	79
5.	Sussana Ingrischin	1714	Hostouň	68	48	Vedoucí pěveckého chóru	1792	78
6.	Caecillia Zicklerin	1712	Karlovy Vary	70	51	Kantorka	1785	73
7.	Wencwslava Ruebnerin von Ruebern	1720	Praha	62	41	Vrátná	1789	69
8.	Xaveria Putzin	1727	Číhaná	55	38	Novicmistryně	1793	66
9.	Clara Riedlin	1725	Liewan	57	38	Kantorka	1805	80
10.	Theodora Sorzischtin	1724	Kladruby	58	34	Vedoucí sakristie	1806	82
11.	Michaela Wernerin von Wernern	1727	Chotiměř	55	31	Správkyně oděvů	1801	74

12.	Raphaela Blumtrittin	1728	Liegnitz (Slezsko)	54	31	Vedoucí chóru (Chorregentin)	1786	58
13.	Gabriela Vitin	1733	Toužim	49	29	Pomocnice v kapitulní síni	1802	69
14.	Apollonia Löhnerin	1737	Planá	45	27	Vedoucí ošetřovatelka (Infirmarin)	Po 1789	?
15.	Ludmila Sandnerin	1737	Bor u Tachova	45	27	Vrátná	1804	67
16.	Candida Ziedlerin	1738	Mnichov (Loketsko)	44	27	Vedoucí sakristie od roku 1776	1786	48
17.	Catharina Eberlin	1742	Chotěšov	40	24	Pomocná kantorka (Mitkantori n)	1813	71
18.	Monica Rothin	1740	Bečov nad Teplou	42	24	Správkyně refektáře	1784	44
19.	Laurentia Schmidin	1736	Cheb	46	24	Pomocnice v sakristii	Po 1789	?
20.	Maxmiliana Spörlin	1736	Mutěnin	46	19	Pomocnice v ošetřovně	1800	64
21.	Hedwiga Tichin	1737	Heřmanův Městec	45	19	Vrátná	Po 1789	?
22.	Veronica Walserin von Syrenburg	1741	Kleinäugen (Bavorsko)	41	19	Pomocná vrátná	1824	83
23.	Anna Maria Waagnerin	1743	Krásno	39	13	Pomocnice v kuchyni od roku 1771	1819	76
24.	Barbora Schäetzlin	1748	Žlutice	34	13	Pomocnice v sakristii od roku 1771	1830	82
25.	Scholastica Hauenschildin	1745	Stříbro	37	13	Pomocnice v sakristii od roku 1771	1789	44
26.	Ottilia Gröesmannin	1746	Bor u Tachova	36	13	Pomocnice v sakristii od roku 1777	1816	70
27.	Josepha Haetzerin	1751	Cheb	31	9	Pomocnice v sakristii od roku 1775	Po 1789	?
28.	Agatha Hauserin	1751	Vratislavice nad Nisou	31	9	Professa od roku 1775	Po 1789	?
29.	Antonia Ecklin	1750	Furth (Bavorsko)	32	9	Pomocnice v ošetřovně	1806	56
30.	Walburgis Hurkin	1751	Žinkovy	31	9	Pomocnice v kuchyni	1809	58

31.	Aloisia Adlerin	1746	Cheb	36	9	Pomocnice v ošetrovně	1809	63
32.	Hermannna Bayerin	1756	Chotěšov	26	5	Pomocnice v sakristii	1916	60
33.	Elisabetha Wasmuthin	1755	Teplá	27	5	Pomocnice v sakristii	1812	57
34.	Carolina Leistnerin	1750	Sokolov	32	5	Pomocnice v refektáři	1826	76
35.	Magdalena Schweitzerin	1755	Kötzting (Bavorsko)	27	5	Professa od roku 1780	1824	69
36.	Leopoldina Kautzerin	1753	Nový Jičín na Moravě	29	5	Pomocnice v sakristii	1782	29
37.	Agnes Nowackin	1703	Hostkau (Lužice)	79	55	Laická sestra	1785	82
38.	Dorothea Ackermannin	1715	Chotěšov	67	48	Laická sestra	1788	73
39.	Ursula Langlin	1726	Chotěšov	56	34	Laická sestra	1795	69
40.	Crescentia Sayfertin	1728	Chotěšov	54	31	Laická sestra, Professa od roku 1753	1785	57
41.	Cajetana Kuntzin	1734	Žlutice	48	19	Laická sestra	1797	63
42.	Floriana Löhrin	1742	Teplá	40	9	Laická sestra	1805	63
43.	Woyslava Kreimin	1750	Stod	32	5	Professa a laická sestra	1798	48
44.	Liboria Pfeifferin	175?	Kleinäugen (Bavorsko)	?	5	Laická sestra od roku 1780	1785	?